
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00266330 0

№ 28—29 а.

ЗАГАЛЬНА БІБЛЇОТЕКА

ЗБІРНИК

НАРОДНІХ ПІСЕНЬ і ДУМ

КИЇВ — ЛЯЙПЦІҐ
УКРАЇНСЬКА НАКЛАДНЯ

КОЛОМИЯ, ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ
WINNIPEG MAN. UKRAINIAN PUBLISHING

zbirnyk

ЗБІРНИК

НАРОДНИХ ПІСЕНЬ І ДУМ

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

КИЇВ—ЛЯЙПЦІҐ
УКРАЇНСКА НАКЛАДНЯ

КОЛОМИЯ
ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ

WINNIPEG MAN.
UKRAINIAN PUBLISHING

Друковано в друкарні К. Г. РЕДЕРА. тов. з обм. порукою в ЛЯЙПЦІҐУ.

I.

1.

Розлилися круті бережечки, гей, гей, по роздолі
Пожурились славні козаченьки, гей, гей,
[у неволі.
Гей ви хлопці, ви добрі молодці, гей не жу-
[ріться,
Посідлайте коні воронії гей, садовіться.
Та поїдем у чистеє поле, гей, у Варшаву,
Та наберем червоної китайки, гей, та на славу.
Гей, щоб наша червона китайка, гей, не злиня-
[ла,
Та щоб наша козацькая слава, гей, не пропала.
Гей, щоб наша червона китайка, гей червоніла,
А щоб наша козацькая слава, гей, не змарніла.
Гей, у лузі червона калина, гей, похилилася.
Чогось наша славна Україна, гей, засмутилася.
А ми-ж тую червону калину, гей, та піднімемо,
А ми-ж свою славну Україну, гей, та розве-
[селимо!

2.

Ой з-за гори, з-за лимана
Вітер повіває,
Кругом Січі запорозькій
Москаль облягає.

Облягає Москаль Січї
Таборами стали,
Вони свого ґенерала
Три днї дожидали.

Шатнулися по курінях
Запасу шукати,
А московська вся старшина
Церкви обдирати.

Та беруть срібло, беруть злото,
Ще й воскові свічі,
Зостаєть ся пан кошовий
З писарями в Січі.

Ой устань Харку, устань батьку,
Просять же нас люде,
Як станемо на границі,
По прежньому буде.

Як вийдемо на границю,
Та впросим царицю,
Щоб оддала степи вольні
По третю границю.

Та не на те-ж, вражі сини,
Москаля зібрала,
Щоб степ добрий, край веселий
Назад завертала.

Ой устань Харку, устань батьку,
Що-ж ми наробили,
Що степ добрий, край веселий
Тай занапастили!

Та тече річка невеличка
Зпід білої кручі,
Заплакали Запорожці
Від цариці йдучи.

Встає хмара з-за лиману,
А другая з поля,
Заплакала Україна,
Така її доля.

3.

Ой, летіла бомба з московського поля,
Та серед Січи впала, —
Ой, хоч пропало славне Запорожжя,
Та не пропала слава.

4.

Ой біда, біда
Чайці небозі,
Що вивела діток
При битій дорозі!
Киги! Киги!

Злетівши в гору,
Прийшлось втопиться
В чорному морю!
Киги! Киги!

Жито поспіло,
Діло приспіло!
Прийдуть женці жати!
Діток забирати.
Киги! Киги!

Злетівши в гору.
Прийшлось втопиться
В чорному морю!
Киги! Киги!

Ой, чайка вється,
Крилами бється!
Чого-ж їй літати?
Чогож їй кричати?
Киги! Киги!

Злетівши в гору,
Прийшлось втопиться
В чорному морю!
Киги! Киги!

Як не літати?
Діти маленькі,
Діти маленькі,
Вона-ж їм мати!
Киги! Киги!

Злетівши в гору,
Прийшлось втопиться
В чорному морю!
Киги! Киги!

Ой діти, діти!
Де вас подіти?
Чи мині втопиться?
Чи з горя убиться?
Киги! Киги!

Злетівши в гору,
Прийшлось втопиться
В чорному морю!
Киги! Киги!

5.

Ой, полети галко, ой полети чорна
Та й на Січ рибу їсти;
Ой, принеси галко, ой принеси чорна
Від кошового вісти.

Ой, та уже-ж галці, ой, та уже-ж чорній,
Та на Січ не літати,
Ой, та уже-ж галці, ой та уже-ж чорній
Вістий не слихати.

Гей, ви Запорожці, гей, ви молодії,
Та де-ж ваші жупани?
Ой, наші жупани поносили пани,
Самі ми пропали.

Гей, ви Запорожці, гей, ви молодії,
Ой, та де-ж ваші списи?
Ох, і наші списи у пана в стрісі,
Самі ми у лісі.

Гей, ви Запорожці, гей, ви молодії,
Та де-ж ваші рушниці?
Ой, наші рушниці в пана у світлиці,
Самі ми в темниці.

Ой, полети галко, ой полети чорна
Та й на Січ рибу їсти;
Ой, принеси галко, ой, принеси чорна
Від кошового вісти.

Ой, та уже-ж галці, ой, та уже-ж чорнії
Та на Січ не літати,
Ой, та уже-ж галці, ой, та уже-ж чорнії
Вістий не слихати.

6.

Ой не гаразд, Запорожці, не гаразд вчинили,
Степ широкий, край веселий, та запанастили!

Наступає чорна хмара і дощик із неба,
Зруйнували Запорожжя, а не було треба!

Ой чи гаразд, нічого робити,
Буде добре Запорожцям і під Турком жити.

Катерино, вража дочко, що-ж ти учинила?
Степ широкий, край веселий, та запанастила!

7.

Ой, ти тату, тату наш!
Де ти подів маму нам?
Чи ти її, тату, та продав,
Чи ти її тату, проміняв,
Чи ти її хлопцям,
Хлопцям риболовцям

Та на той бік передав?
Ані я її не продав,
Ні я її проміняв:
Тільки я ї хлопцям
Хлопцям риболовцям
Та на той бік передав.
Ой Богдане, наш пане!
Ти наш славний гетьмане!
На щось Україну запродав?
На щось Україну, нашу Україну
Москалеві запродав?!

8.

Гей, на горі там женці жнуть; (bis*)
А по-під горою, по-під зеленою, козаки йдуть.

А по переду Дорошенко: (bis)
Веде своє військо, військо запорозьке хоро-
[шенько.
По середині пан хорунжий: (bis)
Під ним кониченько, під ним вороненький
[грає дужий.
А по заду Сагайдачний; (bis)
Що проміняв жінку за тютюн та люльку,
[необачний!

---

* Bis, значить повторити цю стрічку.

Гей, вернися Сагайдачний! (bis)
Возьми свою жінку, віддай тютюн-люльку,
[необачний!

Мені з жінков не возиться; (bis)
А тютюн та люлька козаку в дорозі знадо-
[биться.
Гей, хто в лісі, озовися; (bis)
Та викрешем огню, та потягнем люльку, не
[журися!

9.

Гей гук, мати, гук,
Та де козаки пють
І веселая тая дороженька,
Куди вони їдуть.

Та куди-ж вони йдуть,
Там бори гудуть;
Поперед себе вражих вороженьків
Облавою пруть.

Зібрались вони
Під рясні дуби;
Тай чекають пана атамана.
На раду к собі.

Атаман іде
Як голуб гуде;
    Та під білою тою березою
    Голівку кладе.

Атамане наш!
Не дбаєш за нас;
    Бо, бач, наше славне товариство
    Як розґардіяш?

Не сором тобі
Покидати нас?
    І по дебрах поганого ліса
    Блукати без нас?

10.

Ой пущу я кониченька в саду,
А сам піду к отцю на пораду.
Отець мій по садочку ходить.
За поводи кониченька водить.
«Ой на, сину, коника, не гайся,
Щоб ти того війска не зостався!»

Війско йде, коруговки мають.
Попереду музиченьки грають.
Ой пущу я кониченька в саду,
А сам піду к неньці на пораду.

Ненька моя по садочку ходить,
На рученьках сорочечку носить.
«Ой на, сину, сорочку, не гайся,
Щоб ти того війска не зостався!»

Війско йде, коруговки мають.
Попереду музиченьки грають.
Ой пущу я кониченька в саду,
А сам піду к милій на пораду.
Мила моя по садочку ходить,
На рученьках мале дитя носить.
«Ой на, милий, дитину — загайся
Щоб від того війска та й зостався.»

11.

Чорна ріля заорана,
гей, гей!
Чорна ріля заорана
І кулями засіяна,
Білим літом зволочена,
гей, гей!
І кровію сполочена.

Лежить воін на купині,
гей, гей!
Лежить воін на купині,
Накрив очі червоною,

Червоною китайкою,
гей, гей!
Заслугою козацькою.

Ані трумни, ані ями,
гей, гей!
Ані трумни, ані ями,
Ані батька ані мами,
Ані кому задзвонити,
гей, гей!
Ані кому задзвонити.

Звонять коні копитами,
гей, гей!
Звонять коні копитами,
Товариші острогами,
Звонять коні копитами,
гей, гей!
Товариші острогами.

Летить ворон з чужих сторон.
гей, гей!
Летить ворон з чужих сторон,
На могилі усідає, —
Очі йому випиває,
гей, гей!
Очі йому випиває,
Ходить мати гукаючи,
гей. гей!

Ходить мати гукаючи,
Сина свого шукаючи. —
Ой я твого сина знаю,
гей, гей!
Бо я з нього пояс маю.

Скажи мені, воорононьку,
гей, гей!
Скажи мені, воорононьку,
Чи мій синок єще живий,
Чи очі його сивенькі,
гей, гей!
А чи уста румяненькі?

Уста його вже синенькі
гей, гей!
Уста його вже синенькі
І волосся вже чорненьке.
На личко му усідаю,
гей, гей!
Йому очі випиваю.

12.

Ой три літа, три неділі
Минулося на Вкраїні,
Як козака Турки вбили,
Під явором положили.

Під явором зелененьким,
Лежить козак молоденький;
Його тіло почорніло
І від вітру пострупіло.

Над ним коник зажурився,
По коліна в землю вбився,
Не стій, коню, надімною,
Бачу-ж бо я щирість твою!

Біжи степом та гаями,
Долинами, байраками,
До моєї родиноньки,
До рідної дружиноньки!

Ой вийде брат — понуриться,
Вийде мати — зажуриться,
Вийде мила — порадіє,
Стане, гляне тай зомліє.

А десь коню пана скинув,
Кажи-ж, коню чи не згинув?
Ой цить, мати, не журися,
Вже-ж бо твій син оженився,

Взяв він собі за жіночку
Та крутую могилочку.
Возьми мати піску жменю
Посій його на каменю —

Коли, мати, пісок зійде
Тоді твій син з війска прийде.

13.

Летів орел, летів,
З гори на долину,
Козак неньку старенькую,
На віки покинув.

«Ой, ти орле сизий,
По світі літаєш,
Чи багато мого сина
На войнах видаєш?»

«Ой там твій синонько
Лежить край степоньку,
Йому очі видзюбує
Сивий соколонько.»

«Ой ти мій синоньку,
Ой ходив-єсь в шовку;
Та хто-ж тобі, мій синоньку,
Та змиє головку?»

«Змиють ми головку
Дощі маєвії,
А розчешуть кучерики
Терни густенькії

Змиють ми головку
Та дощі дрібнії
А висушать моє тіло
Та вітри буйнії.»

14.

Стоїть явір над водою,
В воду похилився;
На козака пригодонька,
Козак зажурився.

Не хилися явороньку,
Ти ще зелененький;
Не журися козаченьку,
Ти ще молоденький.

Не рад явір хилитися —
Вода корінь миє;
Не рад козак журитися —
Та серденько ниє.

Ой поїхав в московщину
Тай там десь загинув . . .
Свою рідну Україну
На віки покинув.

Казав собі насипати
Високу могилу,
Казав собі посадити
В головах калину.

Будуть пташки прилітати
Калиноньку їсти,
Будуть мені приносити
З України вісти.

II.

15.

Ой, не стелися, хрещатий барвінку,
Та на крутій горі;
Гей, не втішайтесь, злії вороженьки
Та пригодонці моїй.

Бо моя пригода козацькая врода,
Як та ранная роса;
Що вітер повіє, сонечко пригріє,
Та і спаде вона вся.

Що вітер повіє, сонечко пригріє,
Роса на землю впаде;
Так моя неслава, людська поговірка
Марно пропаде.

Наїхали пани й жиди орендарі
Воли і вози забірать;
Гей беріть же ви всю худобоньку,
Не маю вам що казать.

А як жив буду, то все то здобуду,
Воли і вози покуплю;
Мережені ярма, тернові занози
Ще-ж бо і сам я пороблю.

На людськую славу й тую поговірку
Ще раз у Крим ізхожу;
Повні вози соли, повні мажі риби
Ще до дому привезу.

16.

Гей чумаче, чумаче!
В тебе личко козаче;

Чом не рано з Криму йдеш?
Всіх чумаків не ведеш?

«Ой я рано з Криму йду,
Всіх чумаченьків веду,

Нема лише одного,
Брата мого рідного.

Щукав, шукав, не знайшов,
Взяв заплату, тай пішов;

Шукав, шукав, не знайшов
Запряг воли тай пішов.» —

«Отамане батьку наш,
Порадь, тепер хоч ти нас,

Що мати-мем робити,
Ой чим волів кормити?» —

«Ой ще, хлопці, не біда,
Бо є в полі лобода:

Косіть, ломіть лободу,
Забувайте на біду!»

17.

Ой, у полі два явори, третий зелененький,
Та занедужав у дорозі чумак молоденький.
Чумак молоденький.

Та занедужав у дорозі, прийшлось помірати:
«Та прошу-ж, братця, всіх покірно, дайте
Дайте ненці знати. [ненці знати.

Та прошу-ж, братця всіх покірно, дайте ненці
[знати.
Та нехай вийде на границю чумака ховати.
Чумака ховати.»

«Тай о цеж тобі, мій синочку, тяжке, важке
[житя,
Що не шанував отця і неньку, такеж тобі
Такеж тобі пуття.» [пуття,

«Тай нагорни, ненько моя, високу могилу
Тай посади, ненько моя, червону калину,
Червону калину.

Тай почепи, ненько моя, червону хустину,
А щоб пішла вся славонька, на всю Україну,
На всю Україну.»

18.

У Київі на риночку
Там пив чумак горілочку,
Пропив воли, пропив вози
Пропив ярма, ще й занози, —
Все своє добро!

Прокинувся чумак в ранці
Та полапав у гаманці.
Всі кишені вивертає,
Аж там гроший вже немає —
Ні за-що гулять!

Ой піду я до шинкарки:
«Всип, шинкарко, хоч з пів кварти!»
Шинкарочка к чорту дметься,
Ще й з чумаченька сміється,
Наборг не дає!

Скинув чумак жупанину:
«Всип, шинкарко, четвертину!
— «Ой не всиплю четвертину,
Добудь гроший хоть з полтину,
Тоді пий, гуляй.»

Вийшов чумак на могилу,
Станув, глянув у долину:
Стоять воли, стоять вози,
Висять ярма, ще й занози
Не моє добро!

Ой піду я в Молдавію,
Та сім год я погорюю;
Ой сім год я погорюю,
Воли й вози покупую, —
Знов буду чумак!

19.

Що-ж я буду бідний діяв,
Що я жита не посіяв?
Гречка ми ся не вродила,
Долеж моя нещаслива!

Сусід оре, сусід сіє,
У сусіда зеленіє;
А у мене не орано,
Ані жита не сіяно.

У сусіда хата біла,
У сусіда жінка мила;
А у мене ні хатинки,
Нема щастя неме жінки.

За сусідом молодиці,
За сусідом і вдовиці
І дівчата поглядають,
Бо сусіда всі кохають.

У сусіда обороги,
У сусіда повні стоги;
А у мене ані нивки
Ані сіна стебелинки.

Ой піду я в ліси, гори,
Ой піду я в темні бори,
Тай там буду смерти ждати,
На недолю нарікати.

20.

Ой нема то так нікому,
Як бурлаці молодому!
Гей! гей!
Як бурлаці молодому!

Бурлак робить, заробляє,
Піт му очі заливає.
Гей! гей!
Піт му очі заливає.

Заросився, забродився,
Де ти бурлак волочився!
Гей! гей!
Де ти бурлак волочився!

Яром, яром за товаром,
А лугами за волами.
Гей! гей!
А лугами за волами.

Прийшов бурлак та до хати:
«Дай, хозяйко, вечеряти!»
Гей! гей!
Дай, хозяйко, вечеряти!

Ні палила, ні топила,
Вечеряти не варила;
Гей! гей!
Вечеряти не варила.

Лягай бурлак і так спати,
Бо нема що вечеряти.
Гей! гей!
Бо нема що вечеряти.

Ще й бурлака не послався;
А хазяїн вже проспався.
Гей! гей!
А хазяїн вже проспався.

Вставай бурлак, годі спати;
Пора воли у степ гнати.
Гей! гей!
Пора воли у степ гнати.

Нема свити — не вдягався,
За волами поспішався,
Гей! гей!
За волами поспішався,

Пішов яром за товаром
А лугами за волами.
Гей! гей!
А лугами за волами.

21.

Забіліли сніги, заболіло тіло,
Ще й голівонька!
Ніхто не заплаче по білому тілу,
По бурлацькому:
Ні отець, ні мати, ні брат, ні сестриця,
Ні жона його;
А тільки й заплаче по білому тілу
Товариш його.
— Прости-ж мене, брате, вірний товаришу
Може я й умру!
Зроби-ж мені, брате, вірний товаришу,
З клен-древа труну;
Поховай мене, брате, вірний товаришу,
У вишневім саду,
В вишневім садочку, на жовтім пісочку,
Під рябиною.

Рости, рости, древо, тонке та високе,
Кучерявеє!
Та розпусти гілля з верху до коріння,
Лист до долоньку!
Укрий моє тіло бурлацькеє біле,
Ще й голівоньку!
Та щоб моє тіло бурлацькеє, біле,
Та й не чорніло,
Од ясного сонця, од буйного вітру
Та й не марніло! —

22.

Ой наступила та чорна хмара,
Став дощ накрапать, —
Ой там збіралась бідна голота
До корчми гулять.
Пили горівку, пили вишнівку,
Ще й мед будем пить,
А хто з нас, братця, буде сміяться,
Того й будем бить.
Ой іде багач, ой іде дукач,
Насміхається:
«Ой за що, за що вража голота
Напивається?»
Ой беруть дуку за чуб за руку,
Третий в шию бє:
«Ой не йди туди, превражий сину,
Де голота пє!»

Ой пішов дукач, ой пішов богач,
Не оглядався;
Він і третьому та заказував,
Щоб не сміявся.

23.

Чи я в лузі не калина була?
Чи я в лузі не червона була?
Взяли мене поламали
І в пучечки повязали,
Така доля моя,
Гірка доля моя!

Чи я в полі не пшениця була?
Чи я в полі не озима була?
Взяли мене позжинали,
І в снопики повязали;
Така доля моя,
Гірка доля моя!

Чи я степу не травиця була?
Чи я в степу не шовкова була?
Взяли мене покосили,
І в копиці позносили;
Така доля моя,
Гірка доля моя!

Чи я в батька не дитина була?
Чи я в батька не кохана була?
Взяли мене повінчали,
І світ мені завязали;
Така доля моя,
Гірка доля моя!

Чи не було в річеньці утопитись мені?
Чи не було красшого полюбити мені?
Були річки, позсихали,
Були красші, повмірали;
Така доля моя,
Гірка доля моя!

24.

Далась мене моя мати,
За Дунай, за Дунай,
Тепер собі, моя мати,
Подумай, подумай!

Дунаю не переплисти,
Ні перебродити,
Не буде-ж мя моя мати
Во віки видіти.

Далась мене моя мати,
За муж молодою,
Як би тую конопельку
В воду зеленую.

О як тяжко конопельці
В сирій воді гнити,
Та ще тяжше молодиці
На чужині жити.

Далась мене, моя мати,
За високі гори,
Не далась ми більше віна
Іно одні бжоли.

А бжоли ся розлетіли
А я ся лишила,
Щоби мені лиха доля
Голову сушила.

25.

По-над мій двір, вороточка
Голубка летіла;
Не дав мене мій батенько
За кого хотіла.

Та дав мене мій батенько
Та за воєводу!
У чужий край, в сторононьку,
Далеко від роду.

Ой вирву я з рожі цвітку,
Тай пущу на воду:
«Плини, плини з рожі цвітко,
Аж до мого роду.»

Плила, плила з рожі цвітка
Тай стала крутитись;
Вийшла мати воду брати
Тай стала журитись.

«Ой десь моя ти, донечко,
В недузі лежала;
Ой що твоя з рожі цвітка
На воді зівяла.»

— « Не лежала моя мати
Ні дня ні години:
Попалася в лихі руки,
Невірній дружині.»

26.

Соловію маленький,
В тебе голос тоненький;
Защебечи ти мені,
Бо я в чужій стороні.

Бо я чужій стороні,
Нема роду при мені;
Ані роду, родини,
Ні вірної дружини.

Ані неньки, ні вітця,
Та нікому журиться;
Ані брата, ні сестри,
Та нікому провести

Мене бідну сироту
У чужую сторону;
Ой знімуся, полину,
Чи не знайду талану.

Усю гору ізійшла,
А талану не найшла,
Тілько найшла долину,
Матерну могилу.

Ой стану я щебетати
Свою неньку розважати,
«Ой встань, нене, до мене,
Розрадь же ти як мене.»

«З ким ти, доню, тут ішла?
Що ти мене тут найшла?
Чи з дощем, чи з хмарою
Чи з бистрою водою?»

«Ні з дощем, ні з хмарою,
Ні з бистрою водою;
Ні з бистрою водою;
А з долею лихою.»

27.

Гей, головонько-ж моя бідная,
В мене мати тай не рідная.

Гей, в мене ненька тай не рідная,
А свекруха неймовірная.

Гей, сами сіли та вечеряти,
Мене молоду та шлють по воду.

Гей, шлють по воду по холодную
Мене молоду та безродную.

Гей, по воду йшла через батьків двір,
А з водою під віконечком.

Гей, сидить батько край віконечка,
Держить руку коло серденька.

«Гей, дитя-ж моє та коханеє,
Життя твоє препоганеє!

Гей, в мене була за хазяйочку,
А в свекрухи та за наймичку.

Гей, в мене була та за клюшницю,
А в свекрухи за послушницю.

Гей, не плач, дочко, ні на батенька,
Не плач, дочко тай на матінку.

Гей, а плач, дочко, та на воленьку,
Що втопила та голівоньку.»

28.

Ой зовяла червона калина
Над криницею,
Горе-ж мені, моя матінко,
Та з пяницею.

А пяниця тай не кається,
Як день так ніч пє:
А як прийде із корчми до дому
Мене молодую бє.

Відсуну я та кватирочку,
Моя матінка йде;
Питається діточок дрібненьких,
Чи пяниця дома є.

«Потихеньку, помаленьку,
Моя матінко, йди:
Спить пяниця в рубленій коморі,
А ти, мамо, не збуди.»

«Та нехай він спить та нехай він спить,
Щоб він і не встав,
Щоб він твою бідну голівоньку
Та вже більш не клопотав.»

«Ой, не лай, моя матінко,
Пяницю мого,
Єсть у мене діточки дрібненькі,
Горе жити без його.»

29.

Ой там за горою та за кремінною,
Не по правді жиє чоловік з жоною.

Вона йому стелить білу постілоньку,
А він їй готує дротяну нагайку.

Біла постілонька порохом присіла,
Дротяна нагайка біле тілце рвала.

Біла постілонька порохом присіла,
Дротяна нагайка кровю обкипіла.

Ой мужу-ж мій, мужу, не бий мене дуже,
В мене тіло біле, болить мене дуже!

Пусти мене, мужу, в вишневий садочок,
Та най собі урву рожевий квіточок.

Взяла рожу-квітку тай вергла на воду:
«Плини, плини, роже-квітко, аж до мого роду.

Плини, роже-квітко, плини по Дунаю,
Як увидиш мою неньку, приплини до краю.»

Вийшла стара мати в Дунай воду брати,
Як узріла рожу-квітку, то взяла плакати.

«Де-ж ти, роже-квітко, ту ся й об'явила
Відай тебе моя донька на воду пустила?»

«Ти гадала, мати, що мя не згодуєш,
Далась мене за нелюба, а тепер бануєш!

Ти гадала, мати, що мене ся збудеш,
Така прийде годинонька, ще плакати будеш.»

30.

Ой красно ясно, ой красно-ясно,
Куди сонечко сходить,
Ой ще краснійше, ой ще яснійше,
Куди матінка ходить.

Сонечко зайде, сонечко зайде
Тай назад воно зійде,
Матінка умре, матінка умре,
Вже иншої не буде.

Хоть вна сі найде, хоть вна сі найде
Все вона не рідненька,
Що ся притулить, що ся притулить,
Все вона студененька.

IV.

31.

Хата моя рубленая
Сіни на помості!
І сам іду, коня веду
До милої в гості.

А кінь не йде, води не пє,
Він не хоче пити;
Дере в гору голівоньку,
Хоче мене збити.

Не мордуйся, коню жвавий,
Пий погожу воду;
Кріпи сили, коню карий,
Не зражу я роду.

Світи, світи, місяченьку!
До милої їду;
Тоді зайди за хмароньку,
Як у двір уїду.

У милої стайня гарна, —
Коню, поспішайся!
А як мила зустріч вийде,
До ніг уклоняйся!

32.

«Ой зійди, зійди, ясен місяцю,
Як млиновеє коло,
Ой, вийди, вийде, серце дівчино,
Та промов до мене слово.» —

— «Ох, і рада-б я та виходити,
Із тобою говорити,
Так судять-гудять вражії люди,
Хотять же нас розлучити.»

33.

«Ой, зійди, зійди, ти зіронько вечірная!
Ой вийди, вийди, дівчинонько моя вірная!»

Рада зірка зійти, чорна хмара тай наступає;
Рада дівка вийти, та матуся її не пускає.

Ой зіронька зійшла, усе поле тай освітила;
І дівчина вийшла, козаченька та звеселила.

«Ой ти козаче, ти хрещатий та барвіночку!
Хто-ж тобі постелить у дорозі та постілочку?»

«Ой стелиться мені широкий лист та бурковина
А під голови голубая та жупанина.»

34.

«Ой ти дівчино гордая і пишна,
Чом ти до мене з вечора не вийшла?»
«Ой як я маю з вечора ходити,
Коли нас будуть вороги судити.»

«Ой нехай судять, так як розуміють,
Прийде тая годинонька, та і поніміють;
Ой ти дівчино мислями блудиш,
Сама не знаєш, кого ти любиш.

Ой ти дівчино, червена калино,
Мені на світі без тебе не мило;
Ти мені люба, ти мені мила,
Ти моє серденько розвеселила.»

«Ой ти хлопчино, сивий голубочку,
Не суш ти мені мою головочку;
Заказав отець, заказала мати,
Щоби з тобою не розмавляти.»

35.

Чи це тая кринеченька, що я воду пив?
Чи це тая дівчинонька, що я ї любив?
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Чи це тая криниченька, що голуб купався?
Чи це тая дівчинонька, що я женихався?
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Ой! цеж тая криниченька і ключ і ведро!
А вжеж мене дівчинонька забула давно!
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Засипалась криниченька золотим піском;
Злюбилася дівчинонька з другим козаком.
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Вжеж до тої криниченьки стежки заросли;
Та вжеж мою дівчиноньку сватати прийшли!
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Уже з тої криниченьки орли воду пють;
Та вжеж мою дівчиноньку до церкви ведуть.
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

Один веде за рученьку, другий за рукав,
Третий стоїть, серце болить, любив та не взяв.
Ой! жаль серцю буде,
Возьмуть чужі люди,
Моя вже не буде,
Недоле моя.

36.

Копав же я криниченьку
Неділеньку й дві,
Кохав же я дівчиноньку
Людям не собі.

Копав же я криниченьку
В степу в кремені, —
Чи не прийде дівчинонька
По воду к мені.

А вже з тої криниченьки
Орли воду пють;
А вже мою дівчиноньку
До шлюбу ведуть.

Один веде за рученьку,
Другий за рукав,
А я іду, слези роню:
«Любив та не взяв.»

Ой привели до церковці;
«Тепер ти моя!»
Вона стала, відказала:
«Не правда твоя.»

Поставали на рушнику;
«Тепер ти моя!»
Вона стала, відказала:
«Не правда твоя.»

Ой звязали білі руки:
«Тепер ти моя!»
Вона стала, відказала;
«Недоля моя! . . .»

37.

Ой любив ой кохав, собі дівчину мав,
Гей! як у саду вишня;
За лихими людьми та за ворогами
Гуляти не вийшла.

Покидаю тебе, серденятко моє
Гей! єдиному Богу;
А сам я піду, а сам я поїду
В далеку дорогу.

Дожидайся мене серденятко моє,
Гей! та до себе в гості;
Як виросте в тебе у світлонці
Трава не помості.

Росла та росла тарва шовковая,
Гей, та вже похилилась;
Ждала, ждала, козака дівчина,
Та вже і зажурилась.

Ой загув та загув сивий голубонько,
Та сівши на тичину:
Ох, ох, ох, ох, молод козаченько,
Покинув дівчину.

38.

Ой, учора орав
І сегодня орав;
Гей, хтож тобі, моє серденько,
Воли поганяв?
    Поганяла мені
    Та дівчина моя,
    Чорнявая, чорнобривая,
    Галочка моя.

І учора косив
І сегодня косив;
Гей, хтож тобі, моє серденько,
Обідать носив?
    Приносила мені
    Та дівчина моя,
    Чорнявая, чорнобривая,
    Галочка моя.

Що по той бік гора
І по сей бік гора,
Поміж тими та гороньками,
Котилась зоря!
    Ой, тож не зоря,
    То дівчина моя,
    Чорнявая, чорнобривая,
    По водицю ішла.

А я за нею,
Як за зорею
На воронім та на koниченьку
По під горою!
«Ой дівчино моя,
Та напій же коня,
З рубленої та криниченьки,
З повного відра!»

«Ой, козаченьку мій,
Та колиб я твоя,
Взяла-б коня за шовковий повід
Та й напоїла-б.»
«Ой, дівчино моя,
Та сідай на коня,
Гей поїдем чистим полем
До мого двора!»

39.

Ой відси гора, відси другая,
Межи тими гороньками ясная зоря.

Я собі гадав, що зоря зійшла,
А то моя дівчинонька по воду вийшла,

А я за нею, як за зорею,
Сивим, сивим кониченьком по над водою,

«Дівчино моя, напій ми коня!» —
«Не напою, моє серце, бом ще не твоя.

Як буду твоя, напою ти й два,
З студеної керниченьки, з нового ведра.»

40.

Ой зелений, маю, маю
Тай зелений гаю,
Дівчину кохаю.
Ой я бідний сиротина

Ой кохаю сині очі
Тай чорняві брови,
Рученяти біленькії,
Личко калинове.

Ой не тобі соколоньку
Ластівку гонити,
Ой не тобі сиротині
Богачку любити.

Хотяй сокіл ластівоньки
Ніколи не згонить,
То бідному полюбити
Ніхто не зборонить.

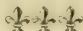
41.

Сивий коню, сивий коню,
Що ти задумався?
Нема мої дівчиноньки,
Що я в ній кохався.

Сивий коню, сивий коню,
Наїджся оброку;
Поженемся за дівчинов,
У землю глубоку.

Бігай коню, бігай коню,
Бо вже вечоріє;
Ой там світить моя мила,
Де з ліса зоріє.

Виджу милу, виджу любу,
Дивиться в віконце,
Хоть як темно, хоть невидно,
Світиться як сонце.

42.

Одна гора високая,
А другая низька;
Одна мила далекая
А другая близька.

А я тую далекую
Людям подарую;
А до тої близенької
Пішки помандрую.

А у тої далекої
Воли та корови,
А у тої близенької
Лише чорні брови.

43.

)й, нависли чорні хмари, нависли, нависли,
е зійдеш ми, мій миленький, ні з гадки ні
[з мисли.
й, годину я співаю а годину плачу, —
к я тебе, мій миленький, так довго не бачу.»

)й, чи будеш дівчинонько, чи будеш тужити,
к я піду, тай поїду цісарю служити?»
), не буду, козаченьку, не буду, не буду,
и за гору, я за другу, тай вже тя забуду.»

й виїхав козаченько за зелені лози,
бiлляли дівчиноньку дрібненькії сльози.
й, виїхав козаченько за нові острішки,
осилає дівчинонька три післанці пішки.

44.

Болить мене голівонька від самого чола,
Не бачила миленького ні нині, ні вчора;
Ой бачиться, не журюся, в тугу не вдаюся,
А як вийду за ворота, від вітру валюся.

Ой бачиться, що не плачу, самі сльози ллються;
Від милого людий нема, від нелюба шлються;
Нема мого миленького, нема мого сонця,
Ні з ким мині розмавляти сидя у віконця.

Нема мого миленького, нема його тута,
Посходила після дощу шалвія і рута;
Я шалвію пересію, руту перетичу,
Таки свого миленького к собі перекличу.

Барвіночку зеленький стелися низенько,
А ти милий чорнобривий присунься близенько
Зелененький барвіночку стелися ще низше,
А ти милий чорнобривий присунься ще близше

45.

Хилилися густі лози,
Відкіль вітер віє;
Дивилися карі очі,
Відкіль милий іде.

Хилилися густі лози,
Та вже й перестали;
Дивилися карі очі,
Тай плакати стали.

В кінці греблі шумлять верби,
Що я насадила,
Нема-ж того козаченька,
Що я полюбила.

Ой не має козаченька —
Поїхав за Десну:
Рости, рости, дівчинонько,
На другую весну!

Росла, росла дівчинонька,
Тай на порі стала;
Ждала, ждала козаченька,
Тай плакати стала.

Ой! не плачте карі очі!
Така ваша доля;
Полюбила козаченька,
При місяцю стоя!

Зелененькі огірочки,
Жовтенькі квіточки!
Нема мого миленького,
Плачуть карі очки.

Болять, болять мої очки,
Серденько понило . . .
Не бачу я миленького
І діло не мило.

46.

Котилися вози з гори,
Поломали шпиці;
А вжеж мені не ходити
На ті вечерниці.

А вжеж мені не ходити,
Куда я ходила:
А вжеж мені не любити,
Кого я любила.

Котилися вози з гори,
На долині стали;
Кохалися, любилися,
Тепер перестали.

Кохалися, любилися
Як голубів пара;
Ой а тепер розійшлися,
Як чорная хмара.

47.

Зеленая ліщинонько
Чом не гориш, та все куришся;
Гей, молодая та дівчинонько,
Чого плачеш, чого журишся.

Ой, коли-б я була суха,
То-б горіла, не курилася,
Гей, коли-б знала, що за ним я буду,
Не плакала-б, не журилася.

Ой, у броду беру воду, —
На тім боці мої карі очі;
Там козаченько коня напуває,
Та на цей бік поглядає.

Коли-б мені новий човник,
Та новеє ще й веселечко, —
Сів би, поїхав на той беріжочок,
Де дівчина, моє сердечко.

На що тобі новий човник
І новеє та веселечко?
Глянь, подивися з далеку на мене,
Козаченьку, моє сердечко. —

48.

Дощик, дощик, капає дрібненько,
Я-ж думала, я-ж думала, запорожець, ненько.

Коли-б знала, коли-б знала, з відки виглядати,
То-б наняла, заставила стежки замітати.

Аж він іде, аж він іде, ступає дрібненько,
То-то любо, тож то мило дивитися ненько.

Дощик дрібний, аж із стріх ліється,
Розсердився мій миленький, тай не засміється,

Дощик дрібний, аж із стріхи капотить,
Розсердився мій миленький, аж ногами тупо-
[тить.
Розсердився, розгнівався, мій милий на мене,
А як гляне, серце вяне і в його і в мене.

49.

Чи ти, милий, пилом припав,
Чи метелицею,
Чом не ходиш ти до мене,
Цею вулицею?

Чом не ходиш ти до мене
Крутими горами, —
Покидаєш сиротину
Поміж ворогами?

Чом ти, милий, не послухав,
Як тобі казала;
Ходім, серце повінчаймось,
Щоб мати не знала?

Ти все неньку свою слухав,
Мене покидаєш,
Покидаєш сиротину,
Иньшої шукаєш.

Найдеш собі дівчиноньку
З карими очима;
Буде тобі, серце моє,
Камінь за плечима.

Найдеш собі дівчиноньку
З чорними бровами,
Та не знайдеш тої правди,
Що була між нами.

Такий камінь тяжкий-важкий
На серденьку буде!
Покидаєш через люди, —
Сам Бог свідком буде!

50.

Ой пливе човен та води повен,
Та коли-б не пролився;
Ой поїхав же та мій миленький,
Та коли-б не барився!

Ой туда лози та хилітеся,
Та відки вітер прийде:
Ой туда очі та дивітеся,
Відки мій милий їде!

Ой вже-ж бо лози нахилилися
Та чогось перестали;
Ой вже-ж бо очі надивилися,
Та уже понехали.

Ой пливе щука із Кременчука,
Та червонії крилця:
А нема-ж мого та миленького
Та нема чорнобривця.

Ой стоять верби на кінці греблі,
Та гільці погнулися:
Ой уже-ж наші та вороженьки
Та усі подулися!

51.

Ой місяцю, місяченьку,
Не світи нікому!
Тілько мому миленькому,
Як іде до дому.

Ой місяцю, місяченьку
І ти зоре ясна!
Ой світи там на подвірю,
Де дівчина красна.

Ой місяцю, місяченкьу
Зайди на комору!
Нехай же я з своїм милим
Трохи поговору.

Світи йому ранесенько
Тай розганяй мари,
А як же він иншу має
То зайди за хмари.

Ой місяцю, місяченьку,
Світи, не ховайся,
Хоть поїдеш, мій миленький,
Хутко повертайся.

Світив місяць, світив ясний,
Тай зайшов за тини,
А я бідна гірко плачу,
Зрадив мене милий.

Два лебеді на тій воді
Оба білесенькі;
Не будемо серце в парі,
Бо ще молоденькі!

Два лебеді на тій воді
Днює і ночує;
Ой не будем серце в парі,
Душа моя чує!

52.

Ко-б я була така красна,
Як та зоря ясна, —
Світила би миленькому,
Ніколиб не згасла.

Світила би в день і в ночі,
Розганяла-б хмари:
Як би пішов до иньшої,
Зайшла би за хмари.

Скрипливії воротонька,
Тяжко їх заперти;
Кого люблю, не забуду
До самої смерти.

Його люблю, не забуду;
Як буду вмірати,
Буду його сині очка
Буду споминати.

53.

Там над річкою, над бистренькою
Сидить голубок із голубкою;

Сидять в любости і цілуються,
Сивими крильцями обіймаються,

Голубка каже: ти щастя моє,
За твоє життя дала б я своє.

Надлетів з ліса орлисько старий,
Розігнав, розпудив голубів з пари.

Забив голуба там на рівнині,
Розілляв кров його по всій долині.

Голубка летить, сумненько гуде,
Вже нема голуба і вже не буде.

Ой маєш бо ти сім пар голубів,
Вибірай собі, котрий ти любий.

Ой найже буде двайцять чотири
Нема такого як мій був милий.

54.

«Лугом діу, коня веду,
Розвивайся луже!
Сватай мене козаченьку,
Люблю тебе дуже!

Ой хоч сватай, хоч не сватай,
Хоч так присилайся;
Хоч щоб слава не пропала,
Що ти залицявся.»

«Ой коли-б ти, дівчинонько,
Була богатенька,
Взяв би тебе за рученьку,
Повів до батенька.»

«Ой коли-б я, козаченьку,
Була богатенька,
Наплювала-б я на тебе,
Й на твого батенька.»

Ой піду я під вишеньку
Аж лист опадає;
Жалуй мене дружинонько,
Милий покидає.

Не журися дівчинонько,
Рута зелененька;
Сей покине, другий буде,
Ще-ж ти молоденька.

55.

Тихо, тихо дівка косу чеше,
Що начеше то на Дунай несе.

«Пливи, косо, а плинь за водою,
А я піду у слід за тобою.»

В темнім лузі явір зелененький,
Під явором коник вороненький.

Під явором коник вороненький,
На конику козак молоденький,

Сидить собі та в гуслоньки грає,
Струна к струні з тиха промавляє:

«Нема впину вдовиному сину,
Що звів з ума молоду дівчину.»

56.

Ой, гаю мій, гаю
Та густий, не проглягу;
Упустилася голубонька,
Та уже й не піймаю.

Ой, хоч же піймаю
Та уже-ж не такого;
Не приляже моє серденько
Ніколи до його.

Ой, гаю мій, гаю,
Та густий зелененький;
Любив мене та козаченько,
Хороший, молоденький.

Ой, гаю мій гаю,
Та густий, кучерявий;
Любив мене та козаченько,
Хороший, чорнявий.

57.

Голуб сизий, голуб сизий —
    Голубка сизіша:
Батько милий, мати мила —
    Дружина милійша.

З батьком, з матірю зійдуся —
    Гріха наберуся,
А з дружиною зійдуся —
    Не наговорюся!

Та вже-ж мені не ходити,
    Куди я ходила;
Ой вже-ж мені не любити,
    Кого я любила!

58.

Добривечір, дівчино! куди йдеш?
Скажи мені правдоньку, де живеш?

Чи то-ж би я розуму не мала,
Щоб я тобі правдоньку сказала?

Добривечір, дівчино! чия ти?
Чи вийдеш ти на вулицю гуляти?

Не питайся, козаченьку, чия я,
Як вийдеш ти на вулицю, вийду й я?

Дівчинонько, серденько, куди йдеш?
Скажи таки правдоньку, де живеш?

Оттам моя хатонька край води
З високого дерева лободи.

59.

і повій, повій, буйний вітре,
з глибокого яру!
і прибудь, прибудь та ти, мій миленький,
з далекого краю!

Ох і рад би я повівати,
Так глубокії яри.
Ох і рад би я, серце, к тобі прибувати,
Так далекії краї.

Ох і рад би я повівати,
Так лютії морозеньки,
Ох і рад би я, серце, к тобі прибувати,
Так лихії вороженьки.

Ох і прибудь, прибудь мій миленький,
Та я тобі рада буду, —
Сю ніченьку не спала, ще і другі не буду:
За тобою, серце, як голубка гуду.

Та замочила хустиночку,
Дрібні сльози утираючи;
Ой і видивила свої карі очі,
Тебе, серце виглядаючи.

Не повіває буйний вітер
Із глибокого яру, —
Ой і не прибуває козак молоденький
Із далекого краю.

Та не повіває буйний вітер
Та із степу широкого, —
Ой і не жди, не жди, молода дівчино.
Козаченька чорноокого!

Ой і не повіває буйний вітер
Та із чистого поля, —
Ой і не жди, не жди того козаченька:
Видно, твоя така доля! . . .

60.

Дівча в сінех стояло,
На козака моргало:
«Ти козаче ходи,
Мене вірне люби,
Серце моє!»

«Ой як мені ходити,
Тебе вірно любити?
В тебе батько лихий,
В тебе батько лихий,
Серце моє!»

«Я батькові угожу,
Я горівки націжу;
Таки серце ходи,
Мене вірно люби,
Серце моє!»

«Ой! як мені ходити!
Тебе вірно любити?
В тебе ворота скриплять,
В тебе ворота скриплять!
Серце моє!»

«Я воротам пораджу.
Шматком сала помажу;
Таки серце ходи,
Мене вірно люби,
Серце моє!»

«Ой! як мені ходити!
Тебе вірно любити?
В тебе миші лихі,
В тебе миші лихі,
Серце моє!»

«Коли миший боїшся,
На воротах повісься;
Ой згинь! . . . пропади
Тай до мене не ходи,
Трястя тобі!»

61.

Коли б мені, Господи, неділі діждати!
Сюди-туди, он куди, неділі діждати.

То б пішла я до роду гуляти.
Сюди-туди, он куди, до роду гуляти.

А у мене увесь рід богатий,
Сюди-туди, он куди, увесь рід богатий.

Будуть мене часто частувати,
Сюди-туди, он куди, часто частувати.

А я буду повну випивати,
Сюди-туди, он куди, повну випивати.

Тай згадаю про свою бідоньку,
Сюди-туди, он куди, про свою бідоньку.

Що сушить бідну мою головоньку,
Сюди-туди, он куди, мою головоньку.

62.

Ой пішла-б я на музику,
Ко-б дав батько пятака;
Закрутила-б я на віки
Молодого козака.
Туп, туп ніженьками,
Цьок, цьок підківками,
Гоп, цук, га тропака,
Бо я з роду вже така!

Мабуть ненька моя мила
За молоду як мак цвила;
Мабуть мене все кохала,
Гарну доню виховала.
Туп, туп ніженьками,
Цьок, цьок підківками,
Гоп, цук, га тропака,
Бо я з роду вже така!

На все село мене знають,
Кажуть: иньша не така;
Хлопці в танцю видирають,
Бо я люблю тропака.
 Туп, туп ніженьками,
 Цьок, цьок підківками,
 Гоп, цук, га, тропака,
 Бо я з роду вже така!

Бо хто щиру правду любить
Скаже: кожда з нас така!
Коли козак приголубить,
Серце бється тропака.
 Туп, туп ніженьками,
 Цьок, цьок підківками,
 Гоп, цук, га, тропака,
 Бо я з роду вже така!

63.

І шумить і гуде,
Дрібний дощик іде;
 А хто-ж мене молодую
 До домоньку поведе?

Розпізнався козак
На солодкім меду:
 «Гуляй, гуляй, чорнобрива,
 Я тя домів заведу.»

Ой прошу я тебе;
«Не веди ти мене,
Бо я злого мужа маю,
Чого плачеш, чого журишся.

І шумить і гуде,
Скрипка грає, бас гуде;
Козак мовчить а всьо знає,
Козак домів поведе.

V.

Коломийки.

1.

Гей! плину я по Дунаю,
І так си думаю:
Нема красших співаночок,
Як у нашім краю!
Ой не ма то, ой не ма то,
Як наша країна,
Там співає співаночки
Кождая дівчина.

2.

Ой пійду я межи гори,
Там де жиють бойки,
Де музика дрібно грає.
Скачуть по легойки;

Ой нема то як у горах,
Дівчата співають,
Ой нема то як у горах,
Молодці гуляють.

3.

Наша славна коломийка,
Хоть вона дрібонька,
Вона мила а все щира
Мені солодойка.
Як я возьму коломийки
Співати-співати,
Затужиш ти і заплачеш,
Тай станеш думати.

4.

Нема танцю на всім світі,
Як та коломийка,
Вона душу вириває,
Із мого сердейка;
Як заграю, заспіваю,
Туга ізчезає,
Бо та наша коломийка
Таку силу має.

5.

Заграйже ми музиченьку
Білими пальцями,
Най я собі потанцюю
З чорними бровами;

Ой у тебе музиченьку
Руки золотії,
Так ти душу потягаєш
В світи далекії.

6.

Ой скрипочки із липочки
А струни з барвінку,
Як заграю буде чути
Аж на Україну;
Тепер я собі заграю,
Тепер зáщебечу,
А як прийде лиха доля
Пташкою відлечу.

7.

Ой калина біло цвіте,
А червоно родить,
Великеє закохання
До біди приводить;
Цвіте тернє, цвіте тернє,
Бо коріння має,
Хто кохання не зазнавав,
Той жалю не знає.

8.

Звідси гора, звідти друга,
Посеред долина,
Межи тими гороньками
Любая дівчина:

Треба гори розкопати,
Долину зрівнати,
Щоби ми ся видно було
До милої хати.

9.

Якби не ти, дівчинонько,
І не твої очи,
Не стояли-б мої коні
До темної ночи;
Не стояли-б мої коні —
Коні воронії
Якби не ти дівчинонько
Та брови чорнії.

10.

Ой дівчино, дівчинонько.
Якась ти миленька,
Як у літі на нивоньці
Вода студенёнька;
Як у літі на нивоньці
Води ся напити,
Так з тобою постояти
Тай поговорити.

11.

Ой гадав я милий брате,
Що то скрипка грає,
А то моя чорнобрива
По саду співає;

Та гадав я милий брате,
Що то сонце сходить,
А то моя миленькая
По подвіррю ходить.

12.

В тебе очка чорненькії,
Як терпь на галузі,
Личко таке румяненьке,
Як калина в лузі;
В тебе очка чорненькії,
Як терен саджений,
А бровоньки такі красні,
Як шнурок плетений.

13.

Коли моя миленькая
По садочку ходить,
Видить ми ся, що за нею
Біла рожа сходить;
Личко твоє, милесенька,
Краснійше над рожу,
Я тя бідний молоденький
Забути не можу.

14.

Тяжко болить, як укусить
Люта гадинонька,
Но ще тяжче, як вчарує
Люба дівчинонька:

Як укусить гадинонька,
Знайдеш в зіллю ліки,
Як вчарує дівчинонька,
Пропав єсь на віки.

15.

А вжеж я ся не дивую,
Чому мила красна,
Коло неї вчера рано
Впала зоря ясна;
Як летіла зоря з неба,
Тай розсипалася,
Мила зорю позбірала,
Тай замаїлася.

16.

Стоїть явір над водою,
Хитає собою,
Чи тужиш ти так за мною,
Як я за тобою,
Як ти тужиш так за мною,
Як я за тобою,
Ми тогди ся розійдемо,
Як риба з водою.

17.

Стоїть явір над водою,
В воду похилився,
Чогось милий чорнобривий
Важко зажурився;

Як мені ся не хилити,
Вода корінь миє,
Як мені ся не журити,
Само серце мліє.

18.

Та як ти ся дівчинонько,
Та як же ся маєш?
Чи ти о мні голубонько
Уже не гадаєш?
Я ся маю, я ся маю,
Як рибка в Дунаю,
Тільки ми жаль моє серце,
Що тя не видаю.

19.

Що ти мені дівчинонько
Такого зробила,
Що ти мені молодому,
Над всіх тепер мила:
Ой дівчино, дівчинонько,
Як я тебе любло,
Як відкажеш серцю мому,
То я ся загублю.

20.

Ой став козак над могилов,
Тай думку думає,
На Вкраїну поглядає,
Тяженько зітхає:

Гей! ні вітер ту не віє,
Ні сонце не гріє,
І не так ту на могилі
Трава зеленіє.

21.

Ой загудів сивий голуб
В зеленій ліщині,
Ой затужив козаченько
По своїй дівчині;
Ой піду я на Вкраїну,
Там знайду родину,
Там знайду я кого люблю, —
Мою чорнобриву.

22.

Ой зійди ясна зірничко,
Бо якось темненько;
Вийди, вийди дівчинонько,
Бо мені сумненько;
Зійшла зоря, зійшла зоря,
Весь світ освітила,
Вийшла моя миленькая, —
Всіх розвеселила.

23.

Ой не ходи, де я ходжу,
Дівчину любити,
Ой скажи си, милий брате
Труновцю зробити;

Ой скажи си ї зробити,
Кедринов оббити,
Або мені, або тобі
На світі не жити.

24.

Ой пливало біле гуся
По воді, по воді,
Любила би мя миленька
Через людий годі;
Ой вороги, вороженьки
На вас нарікаю,
Через вас ми світ не милий, —
І долі не маю.

25.

Ой видиться, що хмариться,
Дощик покрапляє,
Ой видиться, що з-укоса
Мила поглядає;
Ой видиться, що сердиться
Миленька на мене,
А як гляне — серце вяне
В неї тай у мене.

26.

А де тая керниченька,
Що голубка пила,
Та деж тая дівчинонька,
Що мене любила;

Уже-ж тую керниченьку
Голубки випили,
Та вжеж мою дівчиноньку
Инші полюбили.

27.

Та пійду я на Вкраїну,
І там я загину,
Там кажу си посадити
В головах калину:
Будуть пташки прилітати,
Калиноньку їсти,
Будуть мені приносити
Від милої вісти.

28.

Ой хоть гуди, хоть не гуди
Голубе-небоже,
Та кого я вірно любив,
Не судивсь ми Боже;
Два голуби воду пили,
А два колотили,
Бодай тоті не сконали,
Що нас розлучили.

29.

Ой болить мя голівонька
Від маку дрібного,
А я рибку не забуду
Поки житя мого;

Ой соколе, соколоньку,
Пожич мені крила,
Най полечу, там де знаю,
Там де моя мила.

30.

Стоїть верба над водою,
Схилилася в тоню,
Не мож бути, милий Боже,
Двічи молодому:
Ой я би дав, як би можна,
І пів того світа,
Коби ми ся повернули
Молодії літа.

31.

Заграй мені музиченьку
В яворові скрипки;
Піду з милим погуляти
Ворогам на збитки;
А там в полі дві тополі,
Третя зелененька,
Не буду ся віддавати,
Бо ще молоденька.

32.

Я гадала молоденька,
Що соненько сходить,
А то милий чорнобривий
По городі ходить;

Я гадала молоденька,
Що сокіл літає,
А то так мій чорнобривий
На коні гуляє.

33.

Коби річка невеличка,
Я б ї переплила,
Коби ми був милий вірним,
Я-б його любила:
Але тобі, мій миленький,
Нема що вірити,
Ти так з иншов-як і зі мнов
Будеш говорити.

34.

Гей, ти дубе зелененький,
Листя твої рясні,
Ти козаче молоденький,
Слова твої красні;
Слова твої хоть прекрасні
А чортова думка,
Поки тебе не любила,
Була як голубка.

35.

Ой димно ся в Чорній Горі,
Ой димно ся, димно,
Якось мого миленького
Відтам ще не видно;

Ой як будеш в полонині
Йшло молодців много,
Я з далека ізпізнала
Свого миленького.

36.

Ой як будеш з полонині
Мій милий співати,
Пускаї голос по діброві,
Щоби тя пізнати;
Пускай голос по діброві,
Пускай по ялині
Щоби було любо-мило
Всій моїй родині.

37.

Рости хмелю над водою
Рівно з тичиною,
Далеко тя мій миленькиії
Чути з сопівкою:
На сопівці красно граєш,
Ще краще співаєш,
Ти то серцю іно туги
І жалю завдаєш.

38.

Світи зоре на все поле, —
Закіль місяць зійде,
Закіль милий чорнобривий
До миленькой прийде;

Зійди, зійди місяченьку,
Зійди перекрою,
Та хотяй нас люди судять —
Того ся не бою.

39.

Ти соненько світи за дня,
Місяченьку в ночи,
Щоби я ся надивила
Миленькому в очи;
Ой мій любко солоденький
Згину за тобою,
Та згину я — як рибонька
За зимнов водою.

40.

Та ти милий, чорнобривий,
Якийсь ми миленький,
Як у літі в полонині
Вітер холодненький.
Тай ти файна, моя рибко,
Якась ми миленька,
Як у літі на поділлю
Вода студененька.

41.

Коло млина, коло млина,
Коло вітрового,
Всі миленькі ту гуляють,
Іно нема мого;

Нема мого миленького,
Пішов десь у гори,
Зачесав си кучерики
По-над чорні брови.

42.

Ковай, ковай зазуленько
Від рана до ночі,
Та скажи ми, чи побачу
Миленького очі;
Бодай же ти зозуленько
Сім літ не ковала,
Що ти мені молоденькій
Правду не сказала.

43.

Та хоть що-день сонце світить,
Що-ніч місяць сходить.
Нема мого миленького,
Чомусь не приходить;
Ой заросли тоті стежки
Мохом і травою,
Дем ходила, говорила,
Серденько, з тобою.

44.

Стратила я свій вік марне
Тай і свою долю,
Зісталася нещаслива,
Як билина в полю;

Якже мені не плакати,
Самі сльози ллються,
Від сокола нема слова,
Від нелюба шлються.

45.

Ой нудно ми на серденьку,
Ой нудно, нудниться,
Ой кого я вірне любю
Той і в ночі сниться;
Та кого я вірне любю,
Того не видати,
А кого я ненавиджу, —
Сам лізе до хати,

46.

Ой сивая, зозуленько,
Що рано літаєш,
Скажи мені зозуленько,
Де любка видаєш?
Ой видаю край Дунаю
Над тихов водою,
Обтирає чорні очі
Хустков шовковою.

47.

Коб я була рибонькою,
То я-б поплинула,
То я-б свого миленького
Назад завернула;

То я-б його завернула
Коло нього сіла.
То я-б тоді миленькому
Всю правду повіла.

48.

Лети, вітре, до милого,
Де його могила,
Скажи йому від милої,
Що ся не змінила;
Скажи йому від милої,
Що сама бідненька,
Коли нема коло неї
Любого серденька.

49.

Ой калина говорила,
Ліщина співала,
Що дівчина за миленьким
Три рази вмлівала.
Бодай тебе мій миленький
З твоєю красою,
На-що мене відливали
Три рази водою.

50.

Ой як тяжко на безводі
Рибі пробувати,
Без милого на чужині
Тяжче проживати;

Ґей ти, орле чорнокрилий,
Дам ти серця свого,
Занеси мя з чужиноньки
До мого милого.

51.

Ой на руті жовтий цвіток,
Сама зелененька,
Не зрадь мене мій миленький
Бо я молоденька;
Ти не вітер буйний в полю,
А я не билина,
Є у тебе отець-мати
В мене є родина.

52.

Ой не знаю я бідненька,
Де мій милий дівся,
Якби милий у гай пішов,
Гай би зеленівся,
Не спала я цілу нічку,
Уже день біленький,
Ой не знаю я де дівся,
Мій чорнобривенький.

53.

Не спала я цілу нічку —
А встала раненько,
Зрадив мене мій миленький,
Та болить серденько;

Бодай же ти мій миленький
Тогди оженився,
Як у морю на каменю
Сухий дуб розвився.

54.

Ой співала на билинці
Якась пташка сива:
Ой котра ще не любила,
У Бога щаслива;
Бо не усі сади родять,
Котрі вже зацвили,
Та не усі побралися,
Котрі ся любили.

55.

Половина саду родить,
Половина вяне,
Половина шлюби беруть,
Половина марне:
Половина саду родить,
Половина всхнеться,
Половина побереться —
Решта розійдеться.

56.

Ой засвіти, місяченьку,
Тай ти зоре ясна,
Та най усі люди знають,
Яка я нещасна;

Посадіть ми мої сестри
В головах калину,
Нехай о тім кождий знає,
Що з кохання гину.

57.

Ой там в саді зеленая
Трава по коліна,
Ой за добрим чоловіком
Жінка як калина.
Ой там в поли на горбочку
Вже трава жовкніє,
Ой за лихим чоловіком
Жінка помарніє.

58.

Повій вітре буйнесенький,
То з гори, то з долу,
Чей розвієш буйний вітре
Мою лиху долю;
Та буду я вже віяти,
Не буду ставати,
Вже-ж я того не розвію,
Що має Бог дати.

59.

Шкода травки і муравки
Тому облогови,
Шкода мене молодої
Тому неробови;

Шкода мене молодої,
Шкода мого стану,
Та як я ся леда біді
У руки дістану.

60.

Тече річка невеличка,
Схочу перескочу,
Віддай мене моя мамо,
За кого я хочу.
Не далась мя моя мати,
За кого я хтіла,
Тепер шумить нагайочка
Коло мого тіла.

61.

Мене мати породила
Темненької ночи,
Дала мені красне личко
І чорнії очи;
Було мені моя мати краси
Не давати,
Тільки було мені, мати
Щастя-долю дати.

62.

Ой кобисьте люди знали,
Яка мені біда,
Силує мя моя мати
За старого діда;

Та не дай мя моя мамо,
Не дай за старого,
Бо я уже полюбила
Хлопця молодого.

63.

Зеленая черемшино,
Що над водов стоїш,
Молодая дівчинонько,
Чом ся старця боїш?
Ой якби я не зелена —
Ту бим не стояла,
Та якби я не молода,
Я-б-ся не бояла.

64.

Стоїть верба над водою,
Розпустила гіллє,
Убирайся дівчинонько —
Днесь твоє весіллє;
Ліпше було мене, мамцю,
У землю сховати,
Аніж мене молоденьку
З нелюбом вінчати.

65.

Закувала зазуленька
У лісі на дубі,
Заплакала дівчинонька
У церкві при шлюбі;

Не плач, не плач, дівчинонько,
Добре тобі буде,
Умиєшся слезоньками —
Як води не буде.

66.

Ой кувала зозуленька
В хаті на загаті,
Тяжко мені привикнути
У свекриній хаті;
Ой пійду я до свекрухи, —
Стану на порозі,
Мої милі співаночки
В далекій дорозі.

67.

Мої милі співаночки
Складані, складані,
Ой деж я вас наскладала? . . .
Та при своїй мамі;
Та при своїй наскладала,
В чужої забуду,
Мої любі співаночки, —
Я вас не забуду.

68.

По над гору високую
Голуби літають,
Я гаразду не зазнала,
А літа минають;

Я гаразду не зазнала,
І не буду знати,
По чім я вас, мої літа,
Буду споминати?

69.

Літа мої молоденькі,
Жаль мені за вами,
Здає ми ся, немов то я
Не була із вами;
Літа мої молоденькі,
На завше страчені,
Гей верніться співаночки
Мої улюблені.

70.

Як я собі спогадаю
Давнії літейка,
Пійдуть слези долі личком,
Як бистра річейка;
Як я собі спогадаю,
Кого я любила,
Як би в мені не душейка,
Я бим ся згубила.

71.

Ой у моїм городочку,
Росте лелійочка,
Щожми з того, щом молода
Колим сиріточка;

Та як тотій конопельці
У болоті гнити,
Так то мені сирітонці
На тім світі жити.

72.

Щож я тобі, моя мамцю,
Такого зробила,
Що ти мене пустенничков,
Такою лишила.
Коб булась мя моя мати
В купели заляла,
Була би ся із короля
Долев не міняла.

73.

Які тоті квітки красні,
Котрі заквітають,
Які тоті діти щасні,
Котрі матір мають;
Людські діти як дітойки,
А я сирітойка,
Людські діти мають маму —
Моя у Богойка.

74.

Ой зозуле сивенькая,
Щож тепер не куєш,
Мати моя миленькая,
Щож мя не жалуєш;

Тогди я тя, доню моя,
Буду жалувати,
Коли буде зозуленька
В осени кувати.

75.

В чужім краю, в чужім краю
Марно пропадаю,
Біднаж моя головонька,
Що роду не маю;
Ой стою я в чужім краю,
Як на пожарині,
Ніхтож мене не пригорне
При лихій годині.

76.

Ой роблю я, тяжко роблю,
Робота ні защо,
Люди кажуть і говорють:
Сирота ледащо
Сирота утомився,
А сирота утомився,
На тин похилився,
Люди кажуть і говорять:
Він мабуть упився.

77.

Шкода трави зеленої,
Що пополовіла,
Шкода мене молодої,
Щом посиротіла;

Шкода трави шовкової
Тому берегови,
Шкода би мя молодої
Леда ворогови.

78.

Ой пійду я, сирітонька,
На гору крутую,
Стану же, я, подивлюся
На річку биструю;
Ой ти річко бистренькая,
На тебе дивлюся,
Думки мені серце давлять —
Піду утоплюся.

79.

Ой дубе мій зелененький,
Ой дубе мій, дубе,
Гей я хлопець молоденький
З мене жовнір буде;
Мати моя старенькая,
Та я твій синочок,
Тось то мене виховала
Під карабіночок.

80.

Ой заплачеш моя мати,
Дрібними слезами,
Як я буду присягати
Перед образами!

Ой заплачеш, моя мати,
Заплачеш, заплачеш,
Як ти мене на цісарськім
Конику зобачиш.

81.

Ой заплачеш, моя мати,
З неділеньки тої,
Як увидиш білий ремінь
Через плечі мої;
Ой заплачеш моя мати,
Рісними слезами,
Як мя будеш пізнавати
Межи жовнірами.

82.

Летів орел по-над море,
Жалібненько краче;
Взяли сина у жовніри,
За ним мати плаче;
Плаче мати, плачуть сестри,
Тай уся родина,
Тепер вже не наша буде —
Цісарська дитина.

83.

Ступай, коню, підо-мною,
Крізь керваві ріки,
Будь здорова матінонько, —
Пропавя на віки;

Ступай, коню, підо мною
Та розбивай груду,
Будь здорова, родинонько, —
Вже я тут не буду.

84.

Виправила мати сина
На війну раненько,
Сіла собі під вікоонце —
Плаче жалісненько;
Виправляла мати сина
Та на вороженька,
Щаслива би мому сину
Була дороженька.

85.

Ой не одна мати плаче, —
Жалістно голосить;
Нема мого соколика,
Десь карабін носить;
Карабіне, карабіне,
Мучиш мою душу,
Хоть бим не рад молоденький
Носити тя мушу.

86.

Жовнірскії карабіни
Бодай погоріли,
Щоби мене молодого
Плечі не боліли;

Проси Бога дівчинонько —
Й я буду просити
Щоби уже той карабін
Довго не носити.

87.

Ой кувала зозуленька,
Тепер не чувати,
Де мя мати не родила
Там треба вмирати;
Там то мені як задзвонять,
Та в усі канони,
Ой далеко ліпше вчуєш —
Та як наші дзвони.

88.

Родинонько, родинонько,
Чи жаль тобі буде,
Як я піду умирати
Межи чужі люди;
Ой у поли край дороги
Висока могила,
Там на війні умер хлопець,
Що я го любила.

89.*

Ой пила би я водиці,
Водиця не чиста,

Гуцульські коломийки: Тому й правопись иньша щоб краще передати діялект.

Нападало з йиворика
Зеленого листа.
Але робіт, ледіники,
Місток калиновий,
Най віберу із кирнички
Листок йиворовий
Але листок калиновий
Широкий та довгий,
Любий мене молодиці,
Поки ремінь повний.
Йик зачьило у ремени
Гроший не ставати,
Стали мене молодиці,
Ба й не пізнавати.
Не дивіт си, молодиці,
Що я подорожний,
Любили-сте ремінь повниї.
Любіт і порожний.

90.

Вітер віє, вітер віє,
Вітер завіває,
А дівчина воду носи',
Зілле поливає.
Не так зілле, не так зілле,
Йик той бервіночок;
Йик сі будеш віддавати.
Вплету ти віночок.

91.

Ой учора дівчиноьнка
По воду ішла,
А міні си привиділо,
Шо зирничка зийшла.

92.

Суда рубай, туда рубай,
Суда ми дорога,
Карбовінька, камінічком
До самого Львова.
Изи Львова до ґуберні,
З ґуберні до гербу,
Віддавай си, файна любко,
Я вже си не верну.
Віддавай си, файна любко,
Я си віръиджьию,
Очка чорні, личко біле
На другі лишьию.
Лишьию ти, файна любко,
Коровки з тельити,
Шоби ти си годувала
З тими утиньити.

93.

Поки ми си та любили,
Сухі дуби цвили,
А йик ми си залишили,
Сиренькі повйли.

Та йик ми си та любили,
Вес мир радував си,
А йик ми си залишили,
Вес мир дивував си.
Та не тому дивував си,
Шо ми си любили,
Але тому дивував си,
Шо ми си лишили.

94.

Задзвонили в ночи ключі,
Понад море йдучі;
Заплакали два ледіні,
До цісаря йдучі.
Ой не плачте, ледіники,
Права вам дорога,
Доріжечка мурована
До самого Львова.
Доріжечка мурована,
Мости споріджені,
Відси ішли в кучириках,
Відти пострижені.
Ой вже мости споріджені,
Набиті підлоги,
Пішли наші кучьирики
Панам попід ноги.
А чиї-ж то кучьирики
По помостах наго?
Але-ж тото кучьирики
Ледіника мого.

А ходила дівчинонька,
Ходила по ринку,
Та збирала кучьирики
В шовкову хустинку.

95.

Як би плаї обчислити,
Ліси прорубати.
Щоби видко до милого
Аж до єго хати.
Коби ліси прорубати,
Щей то йивірєчко,
Щоби видко до милого
Аж на подвірєчко.

96.

Била мене моя мати
Сночі при вечери,
Щоби я си не дивила
В очі паничеви.
Але хоть ти мене, мамко,
Тай убий, тай убий,
А я війду на царинку,
Паничіку любий!
А паничу я вас кличу,
Я вас потребую,
Дейте міні срібний перстінь,
Я вас поцюлюю.

97.

А чия то біла хатка,
Чия то, чия то?
Верха нема, сіни впали . . .
Моя то, моя то.

98.

Чорногора хліб не родит,
Не родит пшеницу,
Викохує вівчьириків
Сирок і жентицу.
Чорногора хліб не роди',
Нічим ї орати,
Викохує вівчьириків,
Йик рідная мати.

99.

Але у тій полонині
Мраки си знизили,
Молоденькі вівчьирики
Вівці розгубили.
А що тоти вівчьирики
За роботу мали:
Біленькими волічками
Ніжки вповивали.
А ви горді, каже, хлопці,
Пускайте тоширці,
Але ідіт в Чорногору
Завертати вівці.

100.

Ой гори, гори гори,
Бувайте здорові,
Та най у вас пробувают
Вірли тай соколи!
Та най у вас пробувают
Тоти панскі слуги,
Шо йик імут чоловіка,
Дерут, йик котюги.

101.

Гой цора підківочки
Та цора, та цора,
Болит любку головочка,
Ще й до того хора.
Через тиждень хорувала,
Бо робота була,
А в неділю подужіла,
Йик цимбали вчула.

102.

Співаночки мої милі,
Де я вас подіну,
Хиба я вас співаночки
Горами посію.
Гой ви мете, співаночки,
Горами співати,
Я сі буду, молоденька,
Сльозами вмивати.

О йик буде добра дольи,
Я вас позбираю,
А йик буде лиха дольи,
Я вас занехаю.

103.

Оженю ся, моя мамко,
Оженю, оженю,
Приведу ти невісточку,
З хати тьи віжену.
    Приведу ти невісточку,
    Шо буде ґаздині,
    Так ї будеш догаджьити,
    Як малій дитині.

104.

Йик я собі заспіваю,
Голосом поведу —
Хлопці сі ид мині сходьи,
Йик бжоли до меду.
    Йик я собі заспіваю,
    Голосом поводжу,
    Хлопці сі ид мині сходьи,
    Йик на службу Божу.

105.

Ой любили два ледіні
Одну молодицу
Один утік у колопні,*
Другий на вулицу.

* Копонлі.

Та он тому у колопнях
Якось обійшло ся сі,
Але того на улици
Тьигли за волосі.

106.

А я хлопець молоденький
Лише до розбою,
А йик вийду на царинку,
Гусьити си бою.
А я вийшов на царинку,
Гусьи собі сіло,
Йик би була не палиця,
Було би мя ззіло.
Йик би була не палиця
Тай не луговина,
Так би мене молодого
Вода примулила.

107.

А куда я походила,
Дзвінком подзвонила,
А шовкова травиченька
Васильком зацвила.
Шкода цеі травиченьки
Сивим коньим пасти,
Шкода мене молодоі
Пяниці сі впасти.

Шкода мене молодої
Тай мойиго зросту,
Треба буде утопитись
З високого мосту.
    Не топи си, файна любко,
    Та душу не губи,
    Сідай, сідай на коника,
    Коли мене любиш.
Та сідай-ко на коника,
Ше й-ко на кобилку,
Будемо ми утікати
Через полонину!
    Полонинку я перейду,
    А роси не вщіпну,
    Бодай тобі, ледінику,
    На велику біду!
Ой піду я в полонинку,
У тоті прилуки,
Рубаючи омелицю,
Больи мене руки
    Рубаючи омелицю,
    А вона си крише,
    А йик злюбив ледінь дуже,
    На вік не полише.

108.

Сеї ночи о пivночи
Місіць присвітив ся,
Ішов хромий у зальоти,
Сліпий придивив си.

А куда ти, каже, хромий,
Манджаєш, манджаєш?
Іду, каже, до любаски,
Шо дурно питаєш?

109.

Серце ми ся розпадає,
Голова мя болит,
Дивючи си на ті гори,
Куда мила ходит
Куда мила ходила
Білими ногами,
Туда трава шовковая
Лежит облогами.
Як же мині та не мило
Травицю косити,
Ой так мині та не міло
Дівчину лишити.

110.

Любилам тьи, ледінику,
Йик з горіха зерньи,
Тепер му тьи обходити,
Йик колюче терньи.

111.

А я маю когутика
Та перістенького,
Маю любка, ледінички,
Джубуристенького!

Але бо тот когутичок
Так тоненько пієт,
Маю любка, ледіничка,
Шо писати вмієт.
А от сів він коло стола,
Книжочку читає,
А за мене, молодую,
Гадочку гадає.
Изгадай мньи, мій миленький,
Два рази на днину,
А я тебе ізгадаю
Сім раз на годину!
Изгадай мньи, мій миленький,
В поли працюючи,
А я тебе изгадаю,
В постіль льигаючи.
А де тота постілечка,
Шо я на ній спала,
А де тото біле личко,
Шо я цюлювала?

112.

Ой піду я в полонинку,
Сьиду за калинку,
Молоденький вівчьирочок
Іграє в телинку.
Але у тій телиночці
Дух си затинає,
Молоденький вівчьирочок
Вівці завертає.

Ой піду я в полонинку
Білі вівці пасти,
Бідна моя головонько,
Без любки пропасти.
Ой піду я в полонинку
Та в тоту берію,
Заспіваю співаночку,
Бо я єї вмію.
А йик собі заспіваю
Голосом покочу,
Ледіники вас не любю
Лиш си з вами дрочу.

113.

Пішов любко у опришки
На штири неділі,
Чей принесе своїй жінці
Сороківці білі.

114.

Порадьмо си в хаті,
Моя мамко старенькая,
Де би мині дівчиноньку
Яку файну взяти.
Поражу ти, мій синочку:
Є в нашого віта
Дуже файна дівчинонька,
Лише не робітна!

Моя мамко старенькая,
Буду сам латати,
Лише хочу файну жінку
Межи людьми мати.

115.

Послухайте, добрі люде,
Шо хочю казати,
Хочю сісти на купину
Корзан залатати.
Але сів я на купину
Там корзан латати,
Та йили сі добрі люде
З мене насьмівати.
Не сьміїйте сі, добрі люде,
Не так тото буде,
Я си корзан залатаю
Та гуляти буду.

116.

Ой заграї же ми, музико,
Теї коломийки,
Най я собі погуляю
З вечера до днинки.
Йик я собі погуляю
Тай ще побуяю,
Та йик тота щука-рибка
По тихім Дунаю!

А йик тотій щуці-рибці
Без теї водички,
От так мині, молодому,
Та без молодички!

117.

Віленули з Станіслава
Біленькії кури,
Ой узьили ледінички
Розбивати мури.
Ой узьили ледіника
Мури розбивати,
Просив ледінь дівчиноньку
Сім рік не віддати.
Хиба, душко, письмо вішлю,
Шо піду за Відню,
Здоровенька, віддавай сі,
Я відтив не війду.

Думи

1.

›біг трех братів із неволі турецької із Азова.

ıід города, зпід Азова то не великі тумани
уставали,
: три брати рідненькі,
: голубоньки сивенькі,
города, із Азова, з тяжкої неволі
землю християнську до батька, до матері,
до роду утікали.
за брати кінних,
третій брат, менший, піша пішаниця,
кінними братами уганяє,
на біле каміння,
ı сире коріння
ıої ніжки козацькі-молодецькі побиває,
ювью слід заливає
до кінних братів словами промовляє:
братики мої рідненькі,
лубоньки сивенькі!
обре ви учините,
ене, найменьшого брата, між коні возміте,
в землю християнську, до отця, до матері
до роду надвезіте.»
гі брати теє зачували,

Словами промовляли:
«Братіку милий,
Голубоньку сивий!
Раді-б ми тебе між коні узяти,
І буде нас Азовська орда наганяти
Буде в пень сікти-рубати,
І буде нам велику муку завдавати.»
І теє промовляли,
Відтіль побігали.
А меньший брат, піша пішаниця, за кінними братами вгоня
Коні за стремена хватає,
І словами промовляє;
Сльозами обливає:
«Братіки мої рідненькі,
Голубоньки сивенькі!
Не хочете мене між коні узяти,
Возьміть мене постріляйте-порубайте
І звіру та птиці на поталу не подайте.»
А ті брати теє зачували,
Словами промовляли:
«Братіку милий,
Голубоньку сивий!
Що ти кажеш,
Мов наше серце ножем пробиваєш,
Що наші мечі на тебе не здіймуться,
На дванацять частей розлетяться,
І наша душа гріхів до віку не відкупить с
І будем ми до байраків, до мелюсів добіга

будем ми тернове віття, верхи стинати,
будем тобі, найненьшому брату, пішийпі-
шанинця, за признаку покидати,
Щоб знав з тяжкої неволі
З землю християнську
До батька, до матері, до роду куди утікати.
теє промовляли
Відтіля побігали.
до байраків, до мелюсів добігали,
тернові віття, верхи стинали,
Свому найменьшому брату, пішій пішаниці,
на признаку покидали,
Далі з байраків, із мелюсів вибігали,
не стало ні байраків, ні мелюсів ставати,
тільки поле лиліє.
На шлях муравський вибігали,
один до одиного словами промовляли.
Що промове середульший до старшого:
«Братіку рідненький,
Голубоньку сивенький!
ну думати-гадати,
Зпід червоного каптана чорні китиці видирати.
Своєму брату найменьшому, пішій пішаниці,
на признаку покидати,
Щоб знав, куда у землю христіянськую
До батька, до матері, до роду прибувати.»

Старший брат теє зачуває,
Словами промовляє.

«Братіку милий,
Голубоньку сивий:
Лиш ми будем коло своїх каптанів чорні ки-
тиці видирати,
І як-дасть нам Господь до батька, до матері,
до роду прибувати,
І ні в чім буде між білу челядь піти погуляти.»
Середульший брат на те не потурає,
Зпід червоного каптана чорні китиці видирає
І свойому меньшому брату, пішій пішаниці по
На приміту покидає. [шляху Муравському

А старший брат теє забачає,
Середульшого брата на сміх підіймає.
Братіку рідний,
Голубоньку сизий!
Либонь ти собі жіноцький розум маєш
Що ти на собі прекрасну одежу теряєш.
Як дасть нам Господь до отця, до матері д
роду прибувати
Ні в чім буде піти між білу челядь погуляти.
Теє промовляли,
Віттіля побігали.
І бігли не день, не два,
Не три й не чотирі,
І до Савур-могили добігали,
На Савур-могилі три дні, три ночі спочивали
Свого наймеНшого брата, пішу пішаницю пі
жидали

меньший брат, піша пішаниця, до тернів,
до байраків добігає.
тернове віття, верхи у руки бере-хапає,
,о серця козацького прикладає,
лізми обливає:
юди мої два брати кінні пробігали,
ернові віття, верхи стинали
мині, найменьшому брату, пішій пішаниці.
на признаку покидали,
Доб знав я з тяжкої неволі
землю християнську,
,о батька до матері, до роду утікати.»

еє промовляє,
іттіля побігає,
з байраків із мелюсів вибігає.
Іе стало байраків, ні мелюсів ставати.
тІлько поле лилiє,
Іа йому трава зелена зеленіє.
Іа шлях Муравський вибігає
по шляху Муравському вибігає,
з під червоного каптана чорні китиці зобачає
руки бере-хватає.
До серця козацького, молодецького прикладає
Слезами обливає,
Словами промовляє:
Сюди мої два брати кінні пробігали,
видно, їх Азовська орда доганяла
посікла-порубала,

Мене, найменьшого брата, пішу пішаницю,
у тернах, у мелюсах на спочинку минала!
І колиб їх кість, каже, я знаходив би,
Поховав би, похоронив би,
Звіру та птиці на поталу не дав би.»

І теє промовляє,
Віттіля побігає:
До Савур-могили добігає,
І тільки своїх братів рідних трошки сліди за
І на Савур-могилу збігає, [бачає
Словами промовляє,
Слезами обливає:
«Побило мене в полі
Три недолі:
Перва доля безхлібна,
Друга доля безвідна,
Третя доля, що своїх братів рідних не догнав.»

І буйний вітер повіває,
Бідного козака безщасного з ніг вже валяє!
От меньший брат на Савур-могилу лягає.
Головку склоняє.
І вовки сіроманці набігали,
І орли сизопері налітали,
На кудрі наступали;
Вони смерти дожидали.
Меньший брат, піша пішаниця, теє зачуває
Словами промовляє:
«Когда-б мені Біг дав на ноги козацькі встати

Семипядную пищаль підняти
І орламъ сизоперим кулю на подарунок подарувати.»
І тоді найменьший брат, піша пішаниця, на ноги встав.
Семипядную пищаль підняв
І орлам сизоперим кулю на подарунок подарував.
І тоді меньший брат на Савур-могилу схожає.
Голову схиляє,
Батькову-матчину молитву споминає,
І Богу душу оддає.
Тогді сиві зозулі налітали,
У головах сідали
І так як рідні сестри куковали.

Тогді орли сизопері налітали,
На кудрі наступали,
З лоба очі видирали.
І вовки сіроманці набігали,
Кости по байраках, по мелюсах розношали.
А два брати кіннії до річки до Самари добігали,
І один до одиного словами промовляли:
Що промове до старшого середульший:
«Братіку рідненький,
Голубоньку сивенький!
Добре ми вчинімо,
Свої коні козацькії напасемо й напоїмо:
Тут трави зелені, води холодні,

Очерети воздобні.»
Каже: «попасемо,
Свого найменьшого брата підождемо.»
Тогді середульший брат до старшого брата
«Братіку рідненький, [словами промовляє.
Голубоньку сивенький!
Як дасть нам Господь до батька, до матері,
до роду прибувати,
Як ми будем перед батьком, перед матірряю
отвіт оддавати?
А старший брат теє зачуває,
Словами промовляє:
Лиш ми будем, середульший брате, перед
отцем, перед маткою отвіт оддавати,
Лучше ми будем свою батьківщину у двох
паювати,
Лиш ти будеш, середульший брате, перед
батьком, перед маткою попереду отвіт одда-
вати,
Лучше ми будем свою батьківщину у двох
паювати,
Лиш ти будеш, середульший брате, перед ба-
тьком, перед маткою попереду отвіт оддавати,
І буде твоя голова від мойого меча із пліч
Я могу отвіт і сам розказати. [відпадати,
І теє промовляли,
Віттіля побігали.
І бігли не день, не два,
Не три й не чотирі.

етвертої неділі до отця, до матері добігали;
тець да й мати за ворота виходили, на здо-
Сини наші, сини, [ровє питали:
ва, як ясненькі соколи!
и в одній ви неволі бували?
и одному ви пану слуговали?
и разом із неволі тяжкої втікали?
тарший брат теє зачуває,
ловами промовляє:
Батько і мати! — не в одній ми неволі бували.
е одному пану слуговали,
о разом із тяжкої неволі втікали.»
середульший брат теє зачуває,
з коня встає,
лезами обливає, [оддаває:
еред отцем, перед маткою по правді отвіт
Отець да і мати! у одній ми неволі бували,
одному пану слуговали;
разом ми з тяжкої неволі втікали,
тець да і мати старшого сина кляне, прокли-
з очей згоняє, [нає
ередульшого сина ситить, жалує, поважає,
а гостя принімає.
меньший син, піша пішаниця, за гостя при-
никає.
вже його слава не вмре, не поляже,
уде слава поміж царями,
оміж панами,
оміж православними християнами.

2.

Байда.

В Царіграді на риночку
Та пє Байда мед, горілочку;
Ой пє Байда, та не день, не два,
Не одну нічку, та й не годиночку:
Ой пє Байда, тай кивається,
Та на свою цюру поглядається:
— «Ой цюро-ж мій молоденький!
Та чи будеш мені вірнесенький?»
— Цар Турецький к нему присилає,
Байду к собі підмовляє:
— «Ой ти, Байдо, та славнесенький!
Будь мені лицар та вірнесенький,
Возьми в мене царівночку,
Будеш паном на всю Вкраїночку!»
— «Твоя, царю, віра проклятая,
Твоя царівночка поганая.» —
Ой крикнув цар на свої гайдуки:
— «Возьміть Байду добре в руки,
На гак ребром зачепіте!» —
Ой висить Байда, та й не день, не два,
Не одну нічку, та й не годиночку
Ой висить Байда, та й гадає,
Та на свого цюру споглядає,
Та на свого цюру молодого,
І на свого коня вороного.
— «Ой цюро-ж мій молоденький!

Подай мені лучок та тугесенький,
Подай мені тугий лучок
стрілочок цілий пучок!
Ой бачу я три голубочки,
Хочу я убити для його дочки.
Де я мірю, там я вцілю,
Де я важу, там я вражу.» —
Ой як стрілив, — царя вцілив,
А царицю в потилицю,
Його доньку в головоньку.
— «От то-ж тобі, царю,
За Байдину кару!
Було тобі знати,
Як Байду карати:
Було Байді голову ізтяти,
Його тіло поховати,
Вороним конем їздити,
Хлопця собі зголубити.»

3.

Олексій Попович і буря на чорному морі.

Ей на Чорному морю,
На камені біленькім,
Там сидить сокіл ясненький,
Жалібненько квиле-прокволяє,
І на Чорнеє море спильна поглядає,
Що на Чорному морю
Щось не добре начинає:

Злосопротивна хвилечка,
Хвиля встає,
Судна козацькі-молодецькі
На три части розбиває:
Перву часть ухопило
У Біларапську землю занесло:
Другу часть схопило
У Дунай в гирло забило;
А третя часть тут має —
Посеред Чорного моря,
На бистрій хвилі
На лихій хуртовині потопляє.
При тій части
Було війська много;
А був старшиною
Грицько Коломниченко, —
По всьому війську барзе окличен, —
Словами промовляє,
Сльозами обливає:
«Ей, козаки, панове-молодці!
Добре ви дбайте,
Гріхів не тайте!
Ісповідайтеся ви
Милосерному Богу,
Чорному морю,
Отаману Кошовому,
Хто на собі гріхи має!»
Тут всі козаки
Так і замовчали,

Як у рот води набрали.
Тільки озоветься
Олексій Попович,
Гетьман Запорожець:
— Ей, козаки, пани,молодці!
Добре ви чините,
Самого мене —
Олексія Поповича — возьміте,
До моєї шиї
Камінь біленький привяжіте,
Очі мої козацькі, молодецькі,
Червоною китайкою запніте,
У Чорне море
Самого мене спустіте:
То нехай я буду
Своєю головою
Чорнеє море дарувати,
Ніж я маю
Много війська безвинно
На Чорнім морі погубити, —
Ніж я маю много душ —
Вір християнських
По Чорному морю потопити, —
Теє козаки як зачували,
Словами промовляли,
Слізами обливали:
«Ей, Олексію Поповичу,
Славний лицарю і писарю!
Ти-ж святе письмо

По тричі на день читаєш
І нас — простих козаків
На все добре научаєш;
Про що-ж ти од нас
Гріхів більше маєш?»
Олексій Попович
Теє зачуває,
Словами промовляє,
Сльозами обливає:
«Ей козаки, панове-молодці!
Я святе письмо
По тричі на день читаю,
І вас, — козаків простих,
На все добре навчаю, —
Од вас-таки гріхів більш маю:
Шо як в охотне військо од'їжжає,
І з отцем і з матірью
Вопрощення не мав,
І старшого брата
За брата не мав;
І старшу сестру
Барзо зневажав, —
Стремінем у груди одпихав:
А ще з города вибігав,
Триста душ дітей маленьких
Конем своїм добрим розбивав,
Кров християнську
Безвинно проливав;
А молоді жени

За ворота вибігали
Діток маленьких
На руки хватали,
Мене, Олексія Поповича,
Кляли — проклинали.
А що мимо сорока церков пробігав
Шапки не здіймав
І на себе хреста не поклав,
І отцевської-матчиної
Молитви не споминав . . .
Либонь мене, козака, панове-молодці,
Найбільше той гріх спіткав.
А ще мимо царської громади пробігав,
За своєю гордощу шапки не здоймав
На день добрий не давав . . .
Либонь мене, козака, панове-молодці
Найбільш той гріх спіткав.
Ой, це не Чорне море
Мене потопляє:
Це отцевська — материнська
Мене молитва карає.
Ой, колиб мене отцевська-материнська молитва
На Чорному морю не втопила,
Од смерти боронила! . . .
Як буду я до отця до матері
І до роду прибувати,
То буду я отця і матір
Чтити, шанувати, поважати,

І старшого брата
За рідного отця почитати:
І близьких сусід
За рідну братію
У себе вживати.» —
Як став Олексій Попович
Гріхи Богу повідати,
То зараз стала злосопротивна
Хвилечка-хвиля
На Чорному морю притихати:
Мов на Чорнім морі не бувала;
Усіх козаків до острова
Живцем прибивала.
То козаки на остров виходили,
Великим дивом дивували,
Словами промовляли,
Слезами обливали;
Що на Чорному морі,
На бистрій хвилі,
На лихій хутровині потопали, —
Ні одного козака,
Через Олексія Поповича
Міждо військом не стеряли.
Олексій Попович на чуд вихожає,
Бере в руки святе письмо,
По тричі на день читає
І всіх простих козаків
На все добре научає:
«Слухайте, козаки, панове-молодці!

Як се святе письмо просвіщає,
На все моленіє указує:
Котрий чоловік
Отцевську-материнську молитву
Чтит, шанує, поважає,
Того отцевська-материнська молитва
Зо дна моря винімає,
Од гріхів душу одкупає,
До царства небесного провожає;
Та отцевська-материнська молитва
У купецтві і в реместві,
І на полі і на морі
На поміч приспіває.
Нам годиться теє спамятати,
За котрими молитвами
Стали ми хліба-соли поживати.
Дай, Боже, миру царському,
Народу християнському,
Усім на здравіє, на многі літа мати.

4.

Побіг Самуіла Кішки із турецкої неволі.

Ой із города із Трапезонта виступала галєра,
Трьома цвітами процвітана, мальована.
Ой первим цвітом процвітана
Златосиніми киндяками побивана;
А другим цвітом процвітана —
Гарматами рештована;
Третим цвітом процвітана —

Турецькою білою габою покривана.
То в тій галєрі Алкан-Паша,
Трапезонськеє княжа гуляє;
Ізбраного люду собі має:
Сімсот Турків, яничар чотириста;
Та бідного невольника півчвартаста
Без старшини військової.
Первий старший між ними пробуває
Кішка Самійло, гетьман Запорозький;
Другий — Марко Рудий,
Суддя військовий;
Третий — Мусій Грач,
Військовий трубач;
Четвертий — Лях-Бутурлак,
Клюшник галєрський,
Сотник Переяславський,
Недовірок християнський,
Що був тридцять літ у неволі,
Двадцять-чотири як став на волі,
Потурчився, побісурманився,
Для панства великого,
Для лакомства нещастного!
В тій галєрі од пристані далеко одпускали,
Чорним морем далеко гуляли;
Проти Кафи города приставали,
Там собі великиї та довгий опочинок мали.
То представиться Алкану-Пашаті
Трапезонському княжаті, молодому паняті.
Сон дивен, барзо дивен, на почуд.

о Алкан-Паша,
рапезонське княжя
а турків-яничар, на бідних невольників по-
кликає:
Гурки, каже, турки-яничари,
ви, бідні невольники!
оторий би мог турчин-яничар сей сон од-
гадати,
ог би йому три гради турецькії дарувати;
который би мог бідниї невольник одгадати,
ог би йому листи визволені писати,
Щоб не мог ніхто нігде зачіпати!»
еє турки зачували, нічого не сказали;
ідні невольники, хоч добре знали,
обі промовчали.
ільки обізветься між турків Лях-Бутурлак,
люшник галерський,
стник Переяславський,
едовірок християнський:
Як же каже, Алкане-Пашо, твій сон одгадати,
Що ти не можеш нам повідати!»
- «Такий мині, небожята, сон приснився,
одай ніколи не явився!
идиться: моя галера цвіткована, мальована,
тала вся обідрана, на пожарі спускана;
идиться: мої турки-яничари
тали всі в пень порубані;
видиться: мої беднії невольники
оторії були у неволі,

То всі стали по волі;
Видиться мене гетьман Кішка
На три части ростяв,
В Чорнеє море пометав . . .»
То скоро теє Лях-Бутурлак зачував,
К йому словами промовляв:
«Алкане-Пашо, Трапезонський княжате,
Молодий паняте!
Сей тобі сон не буде ні мало зачіпати;
Скажи мині получче бідного невольника до-
глядати,
З ряду до ряду сажати
По два по три, старії кайдани і новії існ-
вляти
На руки, на ноги надівати;
Червоної таволги по два дубці брати,
По шиях затинати,
Кров християнськую на землю проливати!»
Скоро то сеє зачували,
От пристані галеру далеко одпускали;
До города до Козлова,
До дівки Санджаківни на зальоти поспішали.
То до города Козлова прибували.
Дівка Санджаківна на встрічу вихожає,
Алкана-Пашу в город Козлов зо всім військом
затягає.
Алкана-Пашу за білу руку брала,
У світлиці-камяниці зазивала,
За білу скамью сажала,

Дорогими напитками наповала:
А військо серед ринку сажала.
То Алкан-Паша,
Трапезонськеє княжя,
Не барзо дорогії напитки уживає,
Як до галери двох турчинів на-підслухи посилає:
Щоб не мог Лях-Бутурлак Кішки Самійла одмикати,
Упоруч себе сажати!
То скоро ся тії два турчини до галери прибували,
То Кішка Самійло, гетьман Запорозський
Словами промовляє:
«Ой Ляше-Бутурлаче, брате старесенький!
Колись і ти був в такій неволі, як ми тепера:
Добро нам учини,
Хоч нас старшину одомкни;
Хай би і ми у городі побували,
Панське весілля добре знали.»
Каже Лях-Бутурлак:
«Ой Кішко Самійлу, гетьмане Запорозський,
Батьку козацький!
Добро ти упини:
Віру християнську під нозі підтопчи,
Хрест на собі полами!
Аще будеш віру християнську під нозі топтати,
Будеш у нашого пана молодого за рідного брата пробувати!»

То скоро Кішка Самійло зачував,
Словами промовляв:
«Ой Ляше-Бутурлаче, сотнику Переяславський,
Недовірку християнський!
Бодай же ти того не дождав,
Щоб я віру христянську під нозі топтав!
Хоч буду до смерти біду та неволю приймати
А буду в землі козацькій голову християнську покладати
Ваша віра погана,
Земля проклята!»
Скоро Лях-Бутурлак теє зачуває,
Кішку Самійла у щоку затинає.
«Ой, каже, Кішко Самійлу, гетьмане Запорозький
Будеш ти мене в вірі християнській укоряти
Буду тебе наче всіх невольників доглядати,
Стариї і новиї кайдани направляти,
Ланцюгами за-поперег втроє буду тебе брати!»
То тії два турчина теє зачували,
До Алкана-Паши прибували:
«Алкане-Пашо, Трапезонське княжя!
Безпечно гуляй!
Доброго і вірного клюшника маєш:
Кішку Самійла в щоку затинає,
В турецьку віру ввертає!»
То Алкан-Паша,
Трапезонськеє княжя

Великую радость мало:
По-полам дорогії напитки розділяло,
Половину на галеру одсилало,
Половину з дівкою Санджаківною уживало.
Став Лях-Бутурлак дорогії напитки пити-підпивати;
Стали умисли козацьку голову клюшники розбивати.
«Господи! Єсть у мене що іспити і ісходити,
Тільки ні-з-кім об вірі християнській розговорити . . .»
До Кішки Самійла прибуває,
Поруч себе сажає,
Дорогого напитка метає,
По два по три кубки в руки наливає.
То Кішка Самійло по два по три кубки в руки брав:
То в рукава, то в пазуху, скрізь хусту третю до долу пускав.
Лях-Бутурлак по єдиному випивав:
То так напився,
Що з ніг звалився.
То Кішка Самійло та угадав:
Ляха-Бутурлака до ліжка вмісто дитяти спати клав;
Сам восімдесят-чотирі ключі з-під голов виймав,
На пяти чоловік по ключу давав:
«Козаки-панове! Добре майте,

Один другого одмикайте,
Кайдани із ніг, із рук не кидайте,
Полуночної години дожидайте!»
Тоді козаки один другого одмикали;
Кайдани із рук, із ніг не кидали,
Полуночної години дожидали.
А Кішка Самійло чого-сь догадав,
За бідного невольника ланцюгами втроє себе
приняв;
Полуночної години дожидав.
Стала полуночная година наступати,
Став Алкан-Паша з військом до галери при-
бувати.
То до галери прибував,
Словами промовляв:
«Ви, турки-яничари, по-маленьку ячіте,
Моєго вірного клюшника не збудіте!
Сами же добре поміж рядами прохожайте,
Всякого чоловіка осмотряйте!
Бо тепера він підгуляв,
Щоби кому пільги не дав . . .»
То турки-яничари свічі у руки брали,
Поміж рядів прохожали,
Всякого чоловіка осмотряли . . .
Бог помог: за замок руками не приймали!
«Алкане-Пашо, безпечно почивай!
Доброго і вірного клюшника маєш:
Він бідного невольника з ряду до ряду по-
сажав

По три, по два, старії кайдани посправляв;
А Кішку Самійла ланцюгами у троє приняв.»
Тоді турки-яничари у галеру вхожали,
Безпечно спати лягали;
А которії хмельні бували, на сон знемагали,
Коло пристані Козловської спати полягали.
Тогді Кішка Самійло полуночної години
дождав:
Сам між козаків устав;
Кайдани із рук із ніг у Чорнеє море пороняв;
У галеру вхожає, козаків пробужає,
Шаблі булатнії на вибір вибірає,
До козаків промовляє!
«Ви, панове молодії, кайданами не стучіте,
Ясини не учиніте,
Ні которого турчина в галері не збудіте! . . .»
То козаки добре зачували:
Сами з себе кайдани скидали,
У Чорнеє море кидали,
Ні одного турчина не збудили.
Тогді Кішка Самійло до козаків промовляє:
«Ви, козаки молодці! добре, браттє, майте!»
Од города Козлова забігайте,
Турків-яничарів в пень рубайте,
Которих живцем у Чорнеє море вкидайте!»
Тогді козаки од города Козлова забігали,
Турків-яничар в пень рубали.
Которий живий у Чорнеє море вкидали
А Кішка-Самійло Алкана-Пашу із ліжка взяв,

На три часті ростяв,
У Чорнеє море повкидав
До козаків промовляв:
«Панове-молодці! добре дбайте,
Всіх у Чорнеє море вкидайте,
Тільки Ляха-Бутурлака не рубайте
Между війском для порядку, за яризу війсю-
вого, зоставляйте!
Тогді козаки добре мали:
Всіх Турків у Чорнеє море пометали
Тільки Ляха-Бутурлака не зрубали, —
Между військом, для порядку, за яризу вій-
ськового, зоставляли
Тоді галеру од пристані одпускали,
Сами Чорним морем далеко гуляли.
Та ще у неділю, барзо рано-пораненьку
Не сива зозуля заковала,
Як дівка Санджаківна коло пристані похо-
жала,
Та білі руки ламала, словами промовляла:
«Алкане-Пашо, Трапезонськеє княжате,
На що ти на мене такеє великеє пересердн
маєш.
Що од мене сегодня барзо рано виїжжаєш?
Когда би була од матері
Сорома і наруги приняла,
З тобою хоч єдину ноч переночувала!»
Скоро ся тоє промовляли,
Галеру од пристані одпускали,

Сами Чорним морем далеко гуляли.
А ще у неділеньку
У полуденну годиноньку
Лях-Бутурлак од сна пробуждає,
По галері поглядає, що ни єдиного турчина на
галері немає,
Тогді Лях-Бутурлак із ліжка вставає,
До Кішки Самійла прибуває, у ноги впадає;
«Ой Кішко Самійлу, гетьмане Запорозський,
Батько козацький!
Не будь же ти на мене,
Як я був на станці віка моєго на тебе!
Бог тобі допомог неприятеля побідити,
Та не умітимеш у землю християнську вхо-
дити!
Добре ти учини:
Половину козаків у окови до опачин посади,
А половину у турецькеє дорогеє платтям на-
ряди;
Бо ще будемо од города Козлова до города
Цареграда гуляти,
Будуть із города Цареграда дванадцять галер
вибігати,
Будуть Алкана-Пашу з дівкою Санджаківною
По зальотах поздравляти:
То як будеш отвіт давати? . . .»
Як Лях-Бутурлак научив,
Так Кішка Самійло, гетьман Запорозський
учинив:

Половину козаків до опачин у окови посадив,
А половину у турецькеє дорогеє плаття нарядив.
Стали од города Козлова до города Цареграда гуляти,
Стали із Цареграда дванадцять галер вибігати,
І галеру із гармати торкати, —
Стали Алкана пашу з дівкою Санджаківною
По зальотах поздравляти.
То Лях-Бутурлак чогось догадав:
Сам на чердак виступав,
Турецьким біленьким завивалом махав;
Раз то мовить по-грецьки
У друге по-турецьки:
Каже: «ви, турки-яничари, по маленьку, братте, ячіте,
Од галери одверніте;
Бо тепера він підгуляв, на упокої почиває,
На похміллє знемогає,
До вас не встане, голови не зведе.
Казав: як буду назад гуляти,
То не буду вашої милості і по вік забувати!»
Тогді турки-яничари од галери одвертали,
До города Цареграда убегали:
Із дванадцять штук гармат гремали,
Яссу воздавали.
Тогді козаки собі добре дбали:
Сім штук гармат собі арештовали,
Яссу воздавали,

На Лиман-ріку іспадали,
К Дніпру-Славуті низенько укланяли:
«Хвалим Тя, Господи, і благодарим!
Були пятдесят-чотирі годи у неволі,
А тепера чи не дасть нам Бог хоть час по
волі!»
А у Тендрові острові Семен Скалозуб
З військом на заставі стояв,
Та на тую галеру поглядав,
До козаків словами промовляв:
«Козаки, панове-молодці! що сия галера чи
[блудить
Чи світом нудить,
Чи много люду царського має,
Чи за великою добичю ганяє?
То ви добре майте:
По дві штук гáрмат набірайте,
Тую галеру з грозної гармати привітайте
Гостинця їй дайте!»
Тогді промовляли:
«Семене Скалозубе, гетьмане Запорозський,
Батьку козацький!
Десь ти сам боїшся:
І нас козаків страшишся:
Єсть сия галера не блудить,
Ні світом нудить,
Ні много люду царського має,
Ні за великою добичю ганяє:
Се, може, є давний, бідний, невольник із не-
волі утікає . . .»

— «Ви віри не доймайте.
Хоть по дві гармати набірайте:
Тую галеру із грозної гармати привітайте,
Гостинця їй дайте:
Як турки-яничари, то у пень рубайте,
А як бідний невольник, то помочі дайте!
Тогді козаки, як діти, не гаразд починали,
По дві штуки гармат набірали:
Тую галеру із грозної гармати привітали,
Три доски у судні вибивали,
Води Дніпровської напускали . . .
Тогді Кішка Самійло, гетьман Запороський,
Чогось отгадав,
Сам на чердак виступав;
Червонії, хрещатії, давнії корогви із кишені винімав,
Роспустив,
До води похилив;
«Козаки, панове-молодці! Сия галера не блудить,
Ні світом нудить,
Ні много люду царського має,
Ні за великою добичю ганяє:
Се єсть давній, бідний невольник
Кішка Самійло із неволі утікає;
Були пятдесят-чотирі годи у неволі.»
Тепер чи не дасть Бог хоч час на волі.
Тогді козаки у каюки скакали;
Тую галеру за мальовані облавки брали,

'а на пристань стягали;
)д дуба до дуба
Іа Семена Скалозуба
Іайовали;
'ую галеру та на пристань стягали.
'огді: златосинії киндяки — на козаки,
Златоглави — на отамани,
'урецькую білую габу — на козаки на біляки;
\ галеру на пожар спускали.
\ срібло, злато — на три часті пайовали:
Іервую часть брали, на церкви накладали,
Іа Святого Межигорського Спаса,
Іа Трехтемировський монастир,
Іа Святую Січовую Покров давали, —
{отորі давнім козацьким скарбом будовали,
Щоб за їх, встаючи і лягаючи,
Милосердного Бога благали.
\ другую часть по-між собою пайовали;
\ третюю часть брали,
)черетами сідали,
Іили та гуляли,
з семипядних пищалей гремали,
Кішку Самійла поздоровляли:
«Здоров, кажуть, здоров, Кішко Самійлу,
'етьмане Запорозський!
Іе загинув єси у неволі,
Іе загинеш із нами козаками по волі!»
Іравда, панове, полягла
Кішки Самійла голова,

В Києві —Каневі манастирі . . .
Слава не вмре, не поляже!
Буде слава славна:
Поміж козаками,
Поміж друззями,
Поміж лицарями,
Поміж добрими молодцями.
Утверди, Боже, люду царського
Народу християнського,
Війська Запорозького,
Донського,
З сією черню Дніпровою,
Низовою,
На многа літа
До конця віка!

5.

Маруся Богуславка

освободжаєть козаків з турецької неволі.

Що на Чорному морі,
На камені біленькому,
Там стояла темниця камяная.
Що у тiй-то темниці пробувало сімсот козаків,
Бідних невольників.
То вже тридцять літ у неволі пробувають,
Божого світу, сонця праведного в вічі собі н
видают.

То до їх дівка бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Приходжає,
Словами промовляє:
«Гей козаки,
Ви, біднії невольники!
Угадайте, що в нашій землі Християнській за день тепера?»
Що тоді бідні невольники зачували,
Дівку бранку,
Марусю, попівну Богуславку
По річах пізнавали,
Словами промовляли:
«Гей, дівко бранко,
Марусю, попівно Богуславко?
Почім ми можем знати,
Що в нашій землі Християнській за день тепера?
Що тридцять літ у неволі пробуваєм,
Божого світу, сонця праведного у вічі собі не видаєм.
То ми не можемо знати,
Що в нашій землі Християнській за день тепера.
Тоді дівка бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Теє зачуває,
До козаків словами промовляє:
«Ой козаки,

Ви, бідниі невольники!
Що сегодня у нашій землі Християнскій Великодная субота,
А завтра святий празник, роковий день Великдень.»
То тоді ті козаки теє зачували,
Білим лицем до сирої землі припадали,
Дівку бранку,
Марусю, попівну Богуславку,
Кляли проклинали:
«Та бодай ти, дівко бранко,
Марусю, попівно Богуславко,
Щастя й долі собі не мала,
Як ти нам святий празник, роковий день Великдень сказала!»
То тоді дівка бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Теє зачувала,
Словами промовляла:
«Ой козаки,
Ви, бідниі невольники!
Та не лайте мене, не проклинайте;
Бо як буде наш пан турецький до мечеті від'їжджати
То буде мині, дівці бранці,
Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключі віддавати:
То буду я до темниці прихожати,
Темницю відмикати,

Вас всіх, бідних невольників, на волю випускати.»
То на святий празник, роковий день Великдень,
Став пан турецький до мечеті відїжджати,
Став дівці бранці
Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключі віддавати.
Тоді дівка бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Добре дбає —
До темниці прихождає,
Темницю відмикає,
Всіх козаків,
Бідних невольників,
На волю випускає
І словами промовляє:
«Ой козаки,
Ви, бідні невольники!
Кажу я вам, добре дбайте,
В городи Християнські утікайте;
Тільки прошу я вас, одного города Богуслава не минайте,
Моєму батьку й матері знати давайте:
Та нехай мій батько добре дбає,
Гуртів, великих маєтків нехай не збуває,
Великих скарбів не збирає,
Та нехай мене, дівки бранки,
Марусі, попівни Богуславки,

З неволі не викупає;
Бо вже я потурчилась, побусурменилась,
Для роскоші турецької,
Для лакомства нещастного!»

Ой, визволи, Боже, нас всіх, бідних невольників.
З тяжкої неволі
З віри бусурменської
На ясні зорі,
На тихі води
У край веселий
У мир хрещений!
Вислухай, Боже, у прозьбах щирих,
У нещасних молитвах
Нас, бідних невольників!

6.

Смерть трех братів у Самарі.

Ой усі поля Самарські почорніли,
Ясними пожарами погоріли;
Тільки не згоріло у річки Самарки,
У криниці Салтанки,
Три терни дрібненьких,
Три байраки зелененьких;
То тим вони не згоріли,
Що там три брати рідненьких,
Як голубоньки сивеньких,

Постреляні да порубані спочивали;
То тим вони спочивали,
Що на рани пострелянії да порубанії дуже
знемогали.
Озоветься старший брат до середульшого
словами,
Обіллється гіркими сльозами:
«Прошу я тебе, братіку мій рідненький,
Як голубонько сивенький!
Добре ти учини:
Хоч із річки Самарки,
Або з криниці Салтанки
Холодної води знайди,
Рани мої постреляні да порубані окропи, охо-
лоди!»
То середульший брат теє зачуває,
До його словами промовляє:
«Братіку мій рідненький,
Як голубонько сивенький!
Чи ти мені, брате, віри не доймаєш,
Чи ти мене на сміх підіймаєш!
Чи не одна нас шабля порубала?
Чи не одна нас куля пострелляла?
Що маю я на собі девять ран — рубані широкі,
А чотирі стреляні глибокі!
Так ми добре, брате, учинімо,
Свого найменьшого брата попросімо:
Нехай найменьший брат добре дбає,
Хоч на вколішки вставає,

У військову суремку добре грає, програває;
Нехай би нас стали странні козаки зачувати,
До нас дохожати, смерти нашої доглядати,
Тіло наше козацьке молоденьке в чистім полі поховати!»
То найменьший брат теє зачуває,
До старших братів словами промовляє:
«Братіки мої рідненькі,
Як голубоньки сивенькі!
Не єсть се нас шабля турецька порубала,
Не єсть се нас куля яничарська постреляла:
А єсть се отцева її пані-матчина молитва покарала!
Як ми у в охотне військо од отця, од матері, од роду одїзжали,
Ми з отцем, з матірью і з родом опрощення не брали!
А як против церкви, дому Божого проїзжали,
Ми шапок з голови не знімали,
Милосерного Бога на помоч не прохали!»

7.

Хмельницький і Барабаш.

Як із день — години,
Счиналися великі війни на Україні,
От тодіж то не могли обібрати,
За віру христіяньску одностайно стати;

Тільки обібрався Барабаш та Хмельницький
Та Клиша Білоцерковський.
От тоді вони од своїх рук листи писали,
До кроля Владислава посилали.
Тодіж кроль Владислав листи читає,
Назад одсилає,
У городі Черкаськом Барабаша гетьманом постановляє:
Будь ти, Барабаш, у городі Черкаському гетьманом,
А ти, Клиша, у городі Білої Церкві полковничим,
А ти, Хмельницький, у городі Чигирині хоч писарем військовим!
От тодіж небагато Барабаш, гетьман молодий гетьмановав,
Тільки півтора года.
Тодіх то Хмельницький добре дбав,
Кумом до себе гетьмана молодого Барабаша зазивав,
А ще дорогими напитками його витав
І стиха словами промовляв:
«Ей пане куме, пане Барабашу, пане гетьмане молодий,
Чи не моглп-б ми у двох королевських листів прочитати,
Козакам козацькі порядки подавати,
За віру християньску одностайно стати?»
От тодіж то Барабаш, гетьман молодий,

Стиха словами промовляє:
— «Ей пане куме, пане Хмельницький, пан писарю військовий:
На що нам з тобою королевські листи у двох читати,
На що нам козакам козацькі порядки давати?
Чи не лучче нам із ляхами, мостивими панами,
З успокоєм хліб сіль по вік вічний уживати?—
От тодіж то Хмельницький на кума свого Барабаша,
Велике пересердіє має,
Ще красшими напитками витає.
От тоді то Барабаш, гетьман молодий,
Як у кума своєго Хмельницького дорогого напитку напивсь,
Так у його і спать поваливсь.
От тоді то Хмельницький добре дбав,
Із правої руки із мезинного пальця щирозлотий перстень ізняв,
Із лівої кишені ключі виймав,
З-під пояса шовковий платок висмикав,
На слугу свого повірного добре кликав - покликав:
«Ей слуго ти мій, повіренний Хмельницького!
Велю я тобі добре дбати,
На доброго коня сідати,
До города Черкаського до пані Барабашевої прибувати,
Королевські листи до рук добре приймати».

От тоді то слуга, повіренний Хмельницького, добре дбав,
На доброго коня сідав,
До города Черкаського скорим часом пильною годиною прибував,
До пані Барабашевої у двір уїзжав,
У сіни увійшов, шличок із себе знимав,
У світлицю увійшов — низький поклон послав,
Тії значки на скамї покладав,
А ще стиха словами промовляв:
«Ей пані, каже, ти пані Барабашева, гетьманова молодая!
Ужеж тепер твій пан Барабаш, гетьман молодий,
На славній Україні з Хмельницьким великі бенкети всчинають!
Веліли вони тобі сії значки до рук приймати,
А мені листи королевські оддати;
Чи не моглиб вони із кумом своїм Хмельницьким
У двох прочитати,
І козакам козацькі порядки давати?»
От тодіж то пані Барабашева, гетьманова,
Удариться об поли руками,
Обільлється дрібними слезами,
Промовить стиха словами:
«Ей не з горя — біди моєму пану Барабашу
Схотілось на славній Україні
З кумом своїм Хмельницьким

Великі бенкети всчинати!
Нащоб їм кралевскі листи у двох читати,
Не луччеб їм із ляхами
З упокоєм хліб-сіль вічні часи уживати?
А тепер нехай не зарікається Барабаш, гетьман молодий,
На славній Україні огнів та тернів ізгашати,
Тілом своїм панським комарів годувати
Од кума свого Хмельницького!»
От тодіж то пані молодая Барабашевая
Стиха словами промовляє:
«Ей слуго, повіренний Хмельницького,
Не могу я тобі листи кралевськії до рук подати,
А велю я тобі до воріть одходжати,
Кралевські листи у шкатулі із землі виймати»
От тоді то слуга повіренний Хмельницького
Як сі слова зачував,
Так скорим часом пильною годиною до воріт одходжав
Шкатулу в землі з кралевськими листами виймав
Сам на доброго коня сідав,
Скорим часом пильною годиною до города Чигирина прибував
Своєму пану Хмельницькому кралевські листи до рук добре оддава
От тоді то Барабаш, гетьман молодий, од сна уставає

Кролевські листи у кума свого Хмельницького
зоглядає;
Тоді і напитку дорогого не попиває,
А тільки з двора тихо зїзжає,
Та на старосту свого Крачевського кличе,
добре покликає:
«Ей старосто, каже, ти мій старосто Крачевський!
Колиб ти добре дбав,
Кума мого Хмельницького живцем узяв,
Ляхам, мостивим панам, до рук подав,
Щоб нас могли ляхи, мостиві пани, за білозорів почитати.»
От тоді то Хмельницький як сі слова зачував,
Так на кума свого Барабаша велике пересердіє мав,
Сам на доброго коня сідав,
Слугу свого повіреного з собою забрав.
От тоді то припало йому з правої руки
Чотири полковники:
Первий полковниче Максиме Олшанський,
А другий полковниче Мартине Полтавський,
Третий полковниче Іван Богуне,
А четвертий Матвій Бороховичу.
От тоді то вони на славну Україну прибували,
Королевські листи читали,
Козакам козацькі порядки давали.
Тоді то у святий день у божественний у вівторник,

Хмельницький козаків до сходу сонця про-
буждає
І стиха словами промовляє:
«Ей козаки, діти, друзі, молодці!
Прошу я вас, добре дбайте,
Од сна уставайте,
Руський очинаш читайте,
На лядські табори наїжайте,
Лядські табори на три части розбивайте,
Ляхів, мостивих панів, у пень рубайте,
Кров їх лядську у полі з жовтим піском мі-
шайте,
Віри своєї християньской у поругу вічні часи
не подайте!
Оттодіж то козаки, друзі-молодці, добре дбали,
Од сна уставали,
Руський очинаш читали,
І лядські табори наїжджали,
Лядські табори на три части розбивали,
Ляхів, мостивих панів, у пень рубали,
Кров їх лядську у полі з жовтим піском мі-
шали,
Віри своєї християнської у поругу вічні часи
не подали.
От тоді то Барабаш, гетьман молодий, конем
Плаче ридає, [поїжджає,
І стиха словами промовляє:
«Ей пане куме, пане Хмельницький, пане пи-
сарю військовий!

На щоб тобі кралєвські листи у пані Барабашевої визволяти?
На щоб тобі козакам козацькі порядки давати?
Не луччеб тобі з нами із ляхами,
З мостивими панами,
Хліб-сіль з успокоєм уживати?»
От тоді то Хмельницький
Стиха словами промовляє:
«Ей пане куме, пане Барабашу, пане гетьмане молодий!
Як будеш ти мені сими словами докоряти,
Не зарікаюсь я тобі самому з пліч головку, як галку зняти,
Жону твою й дітей у полон живцем забрати,
Турському салтану у подарунку одослати.»
От тоді то Хмельницький як сі слова зговорив,
Так гаразд добре і учинив:
Куму свойому Барабашеві, гетьману молодому,
З пліч головку як галку зняв,
Жону його й дітей живцем забрав,
Турському салтану у подарунку одослав.
З тогож то часу Хмельницький гетьмановати став.
От тодіж то козаки, діти, друзі молодці,
Стиха словами промовляли;
«Ей гетьмане Хмельницький,
Батю наш, Зинов Богдане Чигиринський!
Дай Боже, щоб ми за твоєю головою пили та гуляли,

Віри своєї християнської у поругу вічні часи
не подавали!»
Господи, утверди люду царського,
Народу християнського
Всім слушащим,
Всім православним християнам
Пошли, Боже, много літ!

8.

Угніт України і повстаннє.

Земле польска, Україно подольска!
То вже тому не рочок і не два минає,
Як у християньский землі добра не має,
Як зажурилась да і заклопоталась бідна
вдова, —
То то не бідна вдова — то королевська земля:
Що стали жиди великий одкуп давати,
Стали один од одного на милю оранди ста-
новити.
Як йде український козак, то й корчму минає,
А жид вибігає та українського козака за чуб
хватає,
Та ще його двома кулаками по потилиці за-
тинає:
«Козаче-левенче! за що я буду ляхам рату
платити,
«Що ти мимо корчми їдеш
«Да і корчму минаєш.»

Коло українського козака всю зброю одбирає.
А на Україні козак за жидом похожає,
Ще його вельможним паном називає,
А жид до жидівки словами промовляє:
— Хозяйко моя Рейзю,
— Якої то я на Україні слави заживав:
— Що мене козак український ще й вельможним паном називав!
Щеж і тим жиди не сконтентували,
Що три річки в одкуп закупляли,
Одна річка Копрочка,
Друга річка Гнилобережка,
А третя — за Дніпром Самарка;
Що мав би чоловік пійти та риби піймати,
То ще він до річки не добігає,
Уже він жидови за одкуп найкрасче обіщає.
Щеж і тим жидове не сконтентували,
Где була яка річка велика, мости в одкуп забрали,
Од верхового по два шаги брали,
А од пішого по шагу,
А от бідного старця, що він випросить,
То одбирали пшоно і яйця.
Як то був пан Хмельницький, житель чигиринський,
Козак лейстровий, писар військовий;
Як він сеє зачував,
То указ писав, імператору до рук подавав,
А імператор указ писав,

В Черкаси до рук подавав,
А пан Хмельницький житель чигиринський,
Козак лейстровий, писар військовий,
Як того указа до рук достав,
На ринок вихожає, знамена виставляє,
Друзів-панів молодців на грець викликає:
— Друзі, панове молодці, охотники, бровар-
ники
— Годі вам по броварях пива варити,
— По винницях та й по провальлях валятися
— Та ідіть ви жидів та ляхів з України
згоняти
— То будете ви собі мать
— Хоть на три дні хорошенько по козацьки
погулять! —
Як почали друзі панове-молодці жидів та ля-
хів з України зганяти
То в которого не було драної невірної ко-
жушини
То й той надів жидівські кармазини.
То вони собі хорошенько по козацьки по-
хожали
Та ще й по карманах срібні гроші мали.
Щож то рано-пораненьку в середу,
Як заняв пан Хмельницький поперед себе жи-
дів череду:
Которі жиди шабашували,
А которії до города польского утікали.
«Вжеж ти, рабіне Мошку, бери на віз дошку.

А ти, Срулю, бери порох та кулю,
А ти, Чую, бери рушницю,
А ти, Гершку, бери підгерстя,
А ти, Йосю, бери на поготову осю,
А ти, Шмулю, бери друччя да двило,
А ти, Іцик, бери бицик,
Та будемо коні поганяти,
Та булемо од пана Хмельницького до города польского втікати.»
А як був собі жид — старий Хвайдиш,
Та мав собі крам: шпильки та голки,
А третій люльки,
Та і той у клунки склав та за нами біжав пішки;
І той старість свою потеряв —
Од пана Хмельницького утікав,
І той панови Хмельницькому ще й голими пятами накивав.
А як у польский город убралися,
Та стали жиди Майора на підслухи висилати
Чи щеж то далеко пан Хмельницький з війском прибуває?
А жидок Майорко з глузду спав,
Да ледве він і сам до города польского припав.
А пан Хмельницький, житель чигиринський,
Козак лейстровий, писар військовий,
До польского города прибував,
Да старими жидами орав,
А жидівками боронував,

А которі були малі діти, то він їх кіньми по
розбивав
Як узяли з польского города втікати,
Як узяли свого рабіна Мошку проклинати:
«Богдай ти Мошку щастя долі не мав,
«Як ти по багато на Вкраїні одкупу брав!
«А як би ти, Мошку,
«Да брав на Вкраїні одкупу по трошку,
«То нас би козаки українські вельможним
панами величали.
А як то був жид Янкель,
То він коло школи похожає,
Та по школі плаче-ридає:
«Школо наша, школо богомільнице,
«Вже нам у тобі не бувати,
«І тебе не продавати,
«За тебе гроший не брати
«І в карман не ховати,
«Треба тебе на Вкраїні покидати,
«Да ще в тебе будуть козаки українські,
«Да ще будуть в тебе нескребені свині заг
няти
Як стали од польского города до Случи річк
прибувати, -
То пан Хмельницький, житель чигиринськи
То він ночей не досипляє,
Коло Случи річки ляхів і жидів доганяє.
Скоро догнав у вечері пізно,
І там стало повернутися тісно.

І там до них прибуває,
Ще на козаків гукає, словами промовляє:
«Друзі, панове молодці! До Случи річки прибувайте,
«Жидів та ляхів у пень рубайте,
«І до їх по козацьки словами промовляйте:
«Жиди та ляхи примічайте,
«О то буде по той бік Случи ваше,
«А по сей бік буде пана Хмельницького й наше!»
Як почали жиди та ляхи з паном Хмельницьким споляться,
Щоб пополам пива наварити,
То вжеж то бували лядські дрова,
А Хмельницького хміль . . .
То як пива наварили,
Тогді Хмельницькому славу на віки сотворили!
Да хотяж то був пан Хмельницький, житель чигиринський,
Козак лейстровий, писар військовий,
Лицар добрий
Да помер . . .
А тільки його слава козацька-молодецька не вмре, не поляже,
То буде вона славна між ду друзями-молодцями,
Од нині й до віку.
Даруй, Боже, всему миру живому і нам на здорове,
Та на многі літа,
Од нині й до віка!

9.

Жовтоводська битва.

Чи не той то хмель, що коло тичин вється?
Гей то Хмельницький, що з ляхами бється.
Гей поїхав Хмельницький ік Жовтому броду:
Гей не один лях лежить ґоловою в воду.
«Не пий, Хмельницький, дуже тої жовтої води:
Іде на тебе ляхів сорок тисяч хорошої вроди.»
— А я ляхів не боюся і гадки не маю;
За собою потугу великую знаю;
Іще і Орду за собою веду,
А все, вражі ляхи, на вашу біду.
Утікали ляхи, погубили шуби;
Гей не один лях лежить, вищіривши зуби.
Становили ляхи дубовії хати, —
Прийдеться ляшенькам у Польщу втікати.
Утікали ляхів деякії повки,
Ляхів їли собаки і сірі вовки.
Гей там поле, а по полю цвіти:
Не по однім ляху заплакали діти!
Гей там річка, річка, через річку глиця,
Не по однім ляху зосталась вдовиця.

10.

Корсунська битва.

Ой обізветця пан Хмельницький,
Отаман-батько Чигиринський:

«Гей друзі молодці
Братя козаки запорозці,
Добре дбайте, барзо гадайте,
Із ляхами пиво варити зачинайте.
Лядський солод, козацька вода;
Лядські дрова, козацькі труда.»
Ой з того пива
Зробили козаки в ляхами превелике диво.
Під городом Корсунем вони станом стали.
Під Стеблевом вони солод замочили,
Ще й пива не зварили,
А вже козаки Хмельницького з ляхами барзо посварили.
За ту бражку
Счинили козаки з ляхами велику драчку;
За той молот
Зробили ляхи з козаками превеликий колот;
А за той незнать — який квас
Не одного ляха козак, як-би с . . . го сина за чуба тряс.
Ляхи чогось догадались,
Від козаків чогось утікали,
А козаки на ляхів нарікали:
Ой ви ляхове,
Пеські синове!
Чом ви не дожидаєте,
Нашого пива не допиваєте?»
Тогді козаки ляхів доганяли,
Пана Потоцького піймали,
Як барана звязали,

Та перед Хмельницького гетьмана примчали:
«Гей пане Потоцький!
Чом у тебе й доси розум жіноцький?
Не вмів ти єси в Камянськім Подільці пробувати,
Печеного поросяти, куриці з перцем та з шапраном уживати,
А тепер не зумієш ти з нами, козаками воювати
І житної соломахи з тулузком уплітати.
Хиба велю тебе до рук кримському хану дати,
Щоб навчили тебе кримці нагаї сирої кобилини жовати!»
Тогді ляхи чогось догадались,
На жидів нарікали:
«Гей ви, жидове,
Поганські синове!
На що то ви великий бунг, тревоги зривали,
На милю по три корчми становили,
Великії мита брали:
Від возового —
По пів золотого,
Від пішого — по два гроші,
А ще не минали й сердешного старця —
Відбирали пшоно та яйця!
А тепер ви тії скарби збирайте
Та Хмельницького єднайте;
А то, як не будете Хмельницького єднати,
То не зарікайтесь за річку Вислу до Полонного прудко тікати.»

Жидове чогось догадались,
На річку Случу тікали.
Которі тікали до річки Случі,
Ти погубили чоботи й онучі;
А которі до Прута,
То була від козаків Хмельницького доріжень-
ка барзо крута.
На річці Случі
Обломили міст ідучи,
Затопили усі клеіноди
І всі лядські бубни.
Которі бігли до річки Росі,
То зосталися голі й босі.
Обізветця первий жид Гичик,
Та й хапаєтця за бичик.
Обізветця другій жид Шльома:
«Ой яж пак не буду на сабас дома!»
Третій жид озоветця, Оврам —
«У мене невеликий крам:
Шпильки, голки,
Креміння, люльки.
Так я свій крам
У коробочку склав,
Та козакам пятами накивав.»
Обізветця четвертий жид Давидко:
«Ой брате Лейбо! ужеж пак із-за гори козацькі
корогви видко!»
Обізветця пятий жид Юдко:
«Нумо до Полонного утікати прудко!»

Тогді жид Лейба біжить,
Аж живіт дріжить;
Як на школу погляне,
Його серце жидівське зівяне:
«Ей школо-ж моя, школо мурована!
Тепер тебе ні в пазуху взяти,
Ні в кишеню сховати,
Алеж доведетьця Хмельницького козакам на
срач, на балаки покидати!»
Отсе, панове-молодці, над Полонним не чорна
хмара вставала
Не одна пані-ляшка удовою зосталась.
Озоветьця одна пані-ляшка:
«Нема мого пана Яна!
Десь його звязали козаки, як-би барана,
Та повели до свого гетьмана!»
Озоветьця друга пані-ляшка:
«Нема мого пана Кардаша!
Десь його Хмельницького козаки повели до
[свого коша.»
Озоветьця третя пані-ляшка:
«Нема мого пана Якуба!
Десь (узяли) Хмельницького козаки та либонь
повісили його на дуба.»

11.

Втеки польської шляхти з України.

Повіяли вітри все буйнії,
Пішли дворяне все смутнії.

Берег з берегами, а круча з кручами:
Там дворяне проходили,
Кидають, отчизну і свою дідизну,
Свої пасіки і левади.

12.

Похід в Молдавію.

Як із низу, із Дністра тихий вітер повіває,
Бог святий знає, Бог святий відає,
Що Хмельницький думає-гадає.
Тогдіж то не могли знати ні сотники, ні полковники,
Ні джури козацькії,
Ні мужі громадськії,
Що наш пан гетьман Хмельницький,
Батю Зинов Богдану Чигиринський,
У городі Чигирині задумав, вже й загадав:
Дванадцять пар пушок вперед себе одіслав,
А ще сам з города Чигирина рушав;
За їм козаки йдуть
Яко ярая пчола гудуть;
Которий козак не міє в себе шаблі булатної,
Пищалі семипядної,
Той козак кий на плечі забирає,
За гетьманом Хмельницьким у в охотне військо поспішає.
От тодіж то, як до річки Дністра прибував,
На три части козаків переправляв,
А ще до города Сороки прибував,

Під городом Сорокою шанці копав.
У шанцях куренем стояв,
А ще од своїх рук листи писав,
До Василія Молдавского посилав,
А в листах приписував:
«Ей Василію Молдавський,
Ґосподарю Волоський!
Що тепер будеш думати й гадати:
Чи будеш зо мною биться?
Чи мириться?
Чи города свої Волоські уступати?
Чи червінцями полумиски сповняти?
Чи будеш гетьмана Хмельницького благати?» . . .
Тогдіж то Василій Молдавський,
Господар Волоський,
Листи читає,
Назад одсилає,
А в листах приписує:
«Пане гетьмане Хмельницький,
Батьку Зинов Богдану Чигиринський!
Не буду я з тобою ні биться,
Ні мириться,
Ні городів тобі своїх Волоських уступати,
Ні червінцями полумисків сповняти:
Не лучче-б тобі покориться меншому,
Не нужли мині тобі старшому?»
От тогдіж то Хмельницький, як сі слова зачував,

'ак він сам на доброго коня сідав,
:оло города Сороки поїжжав,
Іа город Сороку поглядав,
ще стиха словами промовляв:
Ей городе, городе Сороко!
Це ти моїм козакам дітям не заполоха.
Буду я тебе доставати,
Буду я з тебе великі скарби мати,
Свою голоту наповняти,
По битому таляру на місяць жалування давати.»
От тогді то Хмельницький як похваливсь,
Так гаразд добре й учинив:
Город Сороку у неділю рано за-до бідде взяв.
На ринку обід пообідав,
К полудній годині до города Сичаві припав.
Город Сичаву огнем запалив
І мечем існліндровав.
От тогді то инні сучавці гетьмана Хмельницького у вічи не видали,
Усі до города Ясн повтікали,
До Василя Молдавського істиха словами промовляли:
«Ей Василію Молдавський,
Господарю наш Волоський!
Чи будеш за нас одностайне стояти?
Будем тобі голдовати;
Колиж ти не будеш за нас одностаїне стояти,
Будем іншому пану кровю вже голдовати.»

От тоді то Василь Молдавський,
Господар Волоський,
Пару коней у колясу закладав,
До города Хотині одїжджав,
У Хвилецького капитана станцією стояв.
Тогдіж то од своїх рук листи писав,
До Івана Потоцького, кроля польского, посилав:
«Ей Івану Потоцький,
Кролю Польский!
Тиж бо то на славній Україні пєш, гуляєш,
А об моїй ти пригоді нічого не знаєш;
Щож то в вас гетьман Хмельницький, Русин
Всю мою землю Волоську обрушив,
Все моє поле копєм ізорав,
Усім моїм волохам, як галкам,
З пліч головки познимав;
Де були в полі стежки, доріжки —
Волоськими головками повимощував
Де були в полі глибокі долини —
Волоською кровю повиповнював.»
От тогді то Івану Потоцький,
Кролю Полський,
Листи читає,
Назад одсилає,
А в листах приписує:
«Ей Василію Молдавський,
Господарю Волоський!
Колиж ти хотів на своїй Україні проживати

Було тобі Хмельницького у вічнії часи не
займати;
Бо дав ся мині гетьман Хмельницький гаразд
добре знати:
У первій войні
На Жовтій Воді
Пятнадцять моїх лицарів стрічав, —
Невеликий їм одвіт оддав:
Всім, як галкам, з пліч головки поздіймав;
Трох синів моїх живцем узяв,
Турському салтану в подарунку одіслав;
Мене, Івана Потоцького,
Короля Польского,
Три дні на прикові край пушки держав,
А ні пить мині, ні їсти не дав.
То дався мині гетьман Хмельницький гаразд
добре знати,
Буду його во вік вічний памятати!»
От тогді то Хмельницький помер,
А слава його козацька не вмре, не поляже.
Теперешнього часу, Господи, утверди і подержи
Люду царського
І всім слушащим,
І всім православним христіянам,
Сему домодержавцю,
Хозяїну й хозяйці,
Подай, Боже, на многа літа!

13.

Битва під Берестечком.

Висипали козаченьки з високої гори:
Попереду козак Хмельницький на воронім
«Ступай, коню, дорогою, широко ногами; [кон
Недалеко Берестечко і орда за нами.
Стережися, пане Яне, як Жовтої Води:
Йде на тебе сорок тисяч хорошої вроди.»
Як став джура малий хлопець коника сідлати
Стали в того кониченька ніженьки дріжати.
Як заговорить козак Хмельницький до кон
словамі
«Не доторкайся, вражий коню, до землі
ногами!
Чи не той то хміль, хміль, що на тички веться
Чи не той то козак Хмельницький, що з ляш
ками бється
Ой не я той хміль зелений — на тички н
вюся
Ой не я той козак Хмельницький — з ляшка
ми не бюся
« Адеж твої, Хмельниченьку, воронії коні?
— У гетьмана Потоцького стоять на припоні. –
«А деж твої, Хмельниченьку, кованії вози?
— У містечку Берестечку заточені в лози! –
— Що я з вами, вражі ляхи, не по правді
бився
— Як припустив коня вороного, — міст ми
вломився

14.

Україна після Білоцерківського мира.

Ей чи гаразд, чи добре наш гетьман Хмельницький учинив,
Що з ляхами, з мостивими панами, у Білій Церкві замирив?
Та велів ляхам, мостивим панам, по козаках, по мужиках стацією стояти,
Та не велів великої стації вимишляти.
То щеж то ляхи, мостивії пани, по козаках і по мужиках стацією постали,
Та великую стацію вимишляли.
Од їх ключі поодбирали,
Та стали над їх домами господарами; —
Хазяіна на конюшню одсилає,
А сам із його жоною на подушках почиває!
То козак, альбо мужик із конюшні прохождає,
У кватирку поглядає —
Аж лях, мостивий пан, іще з його жоною на подушках опочиває.
То він один осьмак у кармані має,
Пійде з тоски та з печалі у кабак, та й той прогуляє.
То лях, мостивий пан, од сна уставає, вулицею йде,
Казав би як свиня нескребана попереду ухом веде,

Іще слухає-прослухає,
Чи не судить його де козак, альбо мужик . . .
У кабак ухождає, —
То йому здається, що його козак медом
шклянкою або горілки чаркою витає.
Аж його козак межи очи шклянкою шмагає,
Іще стиха словами промовляє:
«Ей ляхиж ви, ляхи,
Мостивії пани!
Хотяж ви од нас ключі поодбирали,
І стали над нашими домами господарами . . .
Хотяб ви на нашу кунпанію не нахождали.»
Тогдіж козаки стали у раді, як малії діти,
Од своїх рук листи писали,
До гетьмана-Хмельницького посилали,
А в листах прописували:
«Пане гетьмане Хмельницький,
Батьку Зинов наш Чигиринський!
За що ти на нас такий гнів положив?
На що ти на нас такий ясир наслав?
Ужеж ми тепер не в чому волі не маєм:
Ляхи, мостивії пани, од нас ключі поодбирали
І стали над нашими домами господарами.»
Тогді то Хмельницький листи читає,
Стиха словами промовляє:
«Ей козаки, діти, друзі, небожата!
Підождіте ви мало, трохи, небагато,
Як од святої Покрови до світлого тридневного
Воскресенія.

Як дасть Бог, що прийде весна красна,
Буде наша вся голота рясна.»
Тогді то пан Хмельницький добре дбав,
Козаків до схід сонця у похід випровожав,
І стиха словами промовляв;
«Ех, козаки, діти, друзі!
Прошу вас, добре дбайте,
На славну Україну прибувайте,
Ляхів, мостивих панів у пень рубайте,
Кров їх лядську у полі з жовтим піском мі-
шайте;
Віри святої христіянської у поругу не по-
дайте!»
Тогді ляхи, мостивії пани, догадливі бували.
Усі по лісах, по кущах повтекали.
То козак ляха за кущем знахождає,
Келепом межи плечи наганяє
І стиха словами промовляє:
«Ей ляхи же ви, ляхи,
Мостивії пани!
Годіж вам по за кущами валяться,
Пора до наших жінок на опочивок іти:
Уже наші жінки і подушки поперебивали,
Вас, ляхів, мостивих панів, ожидали.»
Тогді то ляхи козаків рідними братами узи-
[вали:
«Ей козаки, ріднії братці!
Колиб ви добре дбали,
Та нас за Вислу-річку хоть у одних сорочках
пускали!»

От тогді то ляхам Бог погодив,
На Вислі-річці лід обломив,
Тогді козаки ляхів ратовали —
За патли хватали,
Та ще й далі під лід підпихали,
І стиха словами промовляли:
«Ей ляхиж, ви, ляхи!
Мостивії пани!
Колись наші діди над сією річкою козаковали
Та в сій річці скарби поховали.
Як будете скарби находити,
Будем з вами пополам ділити,
Тогді будем з вами за рідного брата жити.
Ступайте! тут вам дорога одна —
До самого дна.»

15.

На смерть Хмельницького.

Зажурилася Хмельницького сідая голова;
Що при йому ни сотників, ни полковників нема;
Час приходить умирати,
Нікому поради дати!
Покликне він на Івана Луговського,*
Писаря військового:
«Іван Луговський,

---

* Виговського.

Писар військовий!
Скорійше біжи,
Да листи пиши,
Щоб сотники, полковники до мене прибували,
Хоть мало пораду давали!»
То Іван Луговський,
Писар військовий,
Листи писав,
До всіх розсилав.
То сотники, полковники, як їх прочитали,
Усе покидали,
До гетьмана Хмельницького скорійш прибували.
То гетьман добре їх приймає,
Словами промовляє:
«Панове молодці! добре ви дбайте,
Собі гетьмана наставляйте;
Бо я стар, болію,
Більше гетьманом не здолію! . . .
Коли хочете, панове, Антона Волочая Кієвського,
Або Грицька Костиря Миргородського,
Або Хвилона Ничая Кропивянського,
Або Мартина Пушкаря Полтавського.»
То козаки тоє зачували,
Смутно себе мали,
Тяжко вздихали,
Словами промовляли:
— Не треба нам Антона Волочая Києвського,

Ні Грицька Костиря Миргородського,
Ні Хвилона Ничая Кропивянського,
Ні Мартина Пушкаря Полтавського;
А хочем ми сина твого Юруся молодого,
Козака лейстрового! —
«Він, панове-молодці, молодий розум має,
Звичаїв козацьких не знає!»
— Будем ми старих людей біля його держати,
Будуть вони його научати,
Будем його добре поважати,
Тебе-батька нашого гетьмана споминати! —
То Хмельницький теє зачував, великую радість мав,
Сідою головою поклон оддавав,
Сльози проливав.
Скоро після того ще й гірше Хмельницький знемогав:
Опрощення зо всіми приймав,
Милосердному Богу душу оддав. —
То не чорнії мари ясне сонце заступали,
Не буйнії вітри в темнім лузі бушували:
Козаки Хмельницького ховали,
Батька свого оплакали!

Зміст.

I.

II.

IV.

Коломийки.

Думи:

До тепер появилися отсі книжки:

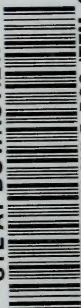
1—6a. **Б. Лепкий,** Начерк історії української літератури (до нападів Татар) нове ілюстроване видання.
7. **Ів. Левицький Нечуй,** Запорожці.
8. **Ляфонтен,** Байки (з 4 образками).
9—11. **Карпенко-Карий,** Суєта (зі вступом Б. Лепкого).
12—14б. **Літературні характеристики укр. письменників,** I. Іван Франко (Поезія), нап. А. Крушельницький.
15—16a. **С. Руданський,** Співомовки (зі вступ. Лепкого).
17. **М. Вовчок,** Девять братів і десята сестричка Галя.
18—20. **Ахеліс,** Начерк соціольоґії.
21. **Д. Н. Мамін-Сибіряк,** Чутлива совість.
22—23. **Ніцше,** Так мовив Заратустра. Часть I.
24—25. **Ніцше,** Так мовив Заратустра. Часть II.
26—27. **Юрій Кміт,** В затінку й на сонці.
28—29a. **Збірник** народніх пісень і дум.
30—33б. **Чайківський,** Всесв. Історія I. Стар. Історія з ілюстр.
34. **Кіплінґ,** От собі казочки (з двома ілюстр.).
35—36. **Кіплінґ,** От собі сторійки (з трома ілюстр.).
37. **Берзон,** Новоженці комедія в двох діях.
38—39. **Ніцше,** Так мовив Заратустра. Часть III.
40. **Байки Езопа** (з чотирма ілюстраціями).
41—43б. **В. Барвінський,** Скошений цвіт, повість.
44—47. **Др. I. Раковський,** Психольоґія.
48. **Андреєв, Л.,** Три оповідання.
49—50. **Карпенко-Карий,** Хазяїн, комедія.
51. **Вовчок,** Сестра, Козачка, Чумак (оповідання).
52. **Б. Бернзон,** Понад сили (драма).
53—56. **Чайківський,** Всесвітна історія II. (серед. ві
57—59. **Ніцше,** Так мовив Заратустра. Часть IV. (кін
60. **Марко Вовчок,** Від себе не втечеш (опов
61—62. **Г. Ібзен,** Будівничий Сольнес, драма.
63—64a. **Гоголь,** Тарас Бульба, повість з ілюс
65a. **Руданський,** Цар-соловей.
66. **Молієр,** Лікар-Шуткар, я
67. **Котляревський,** Ната
68—72. **Чайківський,** Всесвітна
73—74. **Николишин,** Розладдє (драм
75. **Вовчок,** Кармелюк. Невільн
76—77. **Ґеновефа,** опов. (з образк.).
78. **Куліш,** Орися, Дівоче, серп
79. **Ольга Кобилянська,** Некул
80. **Ольга Кобилянська,** Ме
81—84. **Франс,** На білих ска

85—86. **Л. Толстой,** Живий труп, драма.
87—91а. **О. Барвінський,** Образки з розвитку Русинів.
92. **Яричевський,** Княгиня Любов, драма.
93. **Вовчок,** Сон. Одарка, Чари. Ледащиця.
94—98. **Б. Лепкий,** Нарис іст. україн. літер. Книжка II.
99. **Вовчок,** Інститутка.
100—103. **В. Антонович,** Коротка історія Козаччини.
104. **Аверченко,** Гумористи.
105. **Барвінок,** Русалка.
106—107. **Богдан Лепкий,** Літературні характеристики укр. письменників: II. М. Шашкевич. З ілюстр.
108—110б. **Куліш,** Чорна Рада (повість) з ілюстраціями та вступом і поясненнями Б. Лепкого.
111. **Толстой,** Полонений на Кавказі, правд. подія.
112—113. **Бергзон,** Вступ до метафізики.
114. **Анатоль Франс,** Комедія про чоловіка, що оженився з немовою, жарт у 2 актах.
115—120. **Олександер Барвінський,** Образки з громадянського і письменського розвитку Русинів, II. часть (з 12 портретами, 13 картинами).
121—123. **Кобилянська О.,** Земля I. повість.
124—126. **Кобилянська О.,** Земля II. повість.
127—128. **Шов Б.,** Цезар і Клеопатра. Історія.
129. **Вовчок М.,** Не до пари. Два сини й иньші оповід.
130—134. **Маковей,** Заліссє, повість.
135—140. **Кониський,** У гостях добре, дома ліпше, повість.
141—142. **Федькович,** Довбуш, траґедія.
143—144. **Федьковича,** Оповідання.
[illegible]5—146. **Гринюк,** Весняні вечері.
Федькович, Так вам треба, фарс.
Федькович, Як козам роги виправляють, фрашка в 1 дії.
[illegible]ченко Т., Музика, повість.
[illegible] М., По ревізії, комедія у 1 дії.
[illegible] Артист.
[illegible]й, Бурлака, драма.
[illegible] Настоящі, комедія у 1 дії.
[illegible] Гайдамаки, поема.
[illegible] Люба—згуба, повість.

[illegible]омики в друку

[illegible]жна набути також у гарній [illegible] коштує дорожче на 20—50 ц.

[illegible]лати наперед.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 01 04 14 011 5